PRIJS f 0.50
6e JAARGANG No. 9
SEPTEMBER 1952

NEDERLAND-POLEN

DE GRONDWET VAN HET POOLSE VOLK

KONSTYTUCJA POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

„IN DE POOLSE VOLKSREPUBLIEK BEHOORT DE MACHT AAN HET ARBEIDENDE VOLK VAN STAD EN LAND"

ARTIKEL 1 VAN DE GRONDWET, AANGENOMEN DOOR DE SEJM OP 22 JULI 1952

AAN DE ALGEMENE DISCUSSIE OVER HET ONTWERP GRONDWET NAMEN ELF MILLIOEN BURGERS DEEL

UIT DE INHOUD:

UITGAVE DER VERENIGING
NEDERLAND — POLEN

J. W. BROUWERSPLEIN 7
TEL. 713700 — AMSTERDAM

In de zalen van de Academie voor plastische kunsten werd een tentoonstelling geopend van werk van leerlingen. Op de foto, het monumentale beeldhouwwerk van Jan Jaworski.

In Zaslawice bij Kraków staat een van de grootste steenfabrieken met een jaarlijkse capaciteit van zestig millioen stuks. Deze moet de behoeften van het grote bouwcomplex Nowa Hutta bevredigen en is ook gedurende de winter in bedrijf. Op de foto — de klei-oven in aanbouw.

In een klein bergdorpje Milówka bij Zywiec bestaat een groep van zestig padvinders. De leider van deze groep is Josef Szczotka. Hij verzamelde een aantal melodieen uit de bergen, dansen van de Goralen, gezongen en gesproken in hun dialect. Deze groep neemt onder de gewestelijke groepen een eerste plaats in. Op de foto een Goralenkapel.

Vacantiekolonie van arbeiders van een dorpscooperatieve. Op de foto, de kinderen van de cooperatieve aan het spelen. →

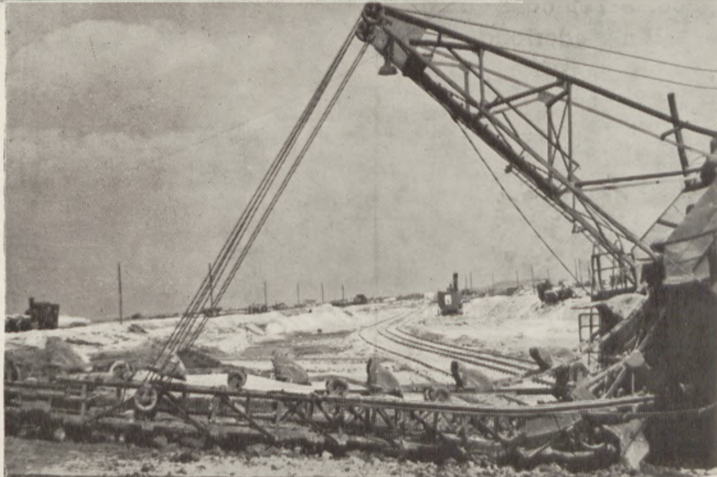

In Boven Silezie is een van de grootste kolenmijnen in wording, genaamd Zawadzki. De nieuwste technische machines worden hierbij gebruikt. Op de foto: het open leggen van de bovenste laag.

↓

Een tentoonstelling van de cynologische vereniging op de vijfde alg. tentoonstelling van rashonden. Op de foto een familie boxers.

MAANDBLAD TER BEVORDERING DER ECONOMISCHE EN CULTURELE BETREKKINGEN

Redacteuren:
S. van Praag
M. Górzyński

Postrek. 518467
Penningm. v. d.
Ver. Nederland-
Polen - Leiden

Nederland-Polen

Redactie-Secretariaat: (Redakcja i Administracja) J. W. Brouwersplein 7 - Tel. 713700—20992 - Amsterdam

PRESIDENT BIERUT

SPREEKT OVER DE NIEUWE GRONDWET

Het op 18 Juli begonnen debat in de Sejm (de Poolse volksvertegenwoordiging) over het ontwerp voor de Poolse grondwet werd ingeleid door een referaat van President Bierut als voorzitter van de grondwetscommissie. Uit dit referaat blijkt, dat over het ontwerp onder algemene deelneming van de gehele bevolking een breedvoerige discussie werd gevoerd. Aan de speciaal tot dit doel gehouden ruim 200.000 vergaderingen namen meer dan 11 millioen volwassen personen deel, waaronder ongeveer 3,6 millioen bewoners van het platteland en 2,7 millioen jongeren. Ongeveer 1,4 millioen burgers deden mondeling voorstellen en 25.000 dienden deze schriftelijk in. De schriftelijke voorstellen bevatten samen 2.822 dikwijls zeer waardevolle verbeteringen van de inhoud of van de redactionele vorm van het ontwerp. De grondwetscommissie kon vaststellen, dat het door haar opgestelde ontwerp bij de breedste lagen der bevolking volledige waardering en steun heeft gevonden.

In tegenstelling tot de in 1935 van bovenaf opgelegde grondwet ter bescherming van het fascistische Pilsudski-regiem en de daaraan voorafgegane van Maart 1921, die op bedekte wijze de voorrechten van bepaalde klassen tot het uitbuiten van de werkende lagen van het volk waarborgen en sanctioneren moest — zo sprak de President — betekent de ter tafel liggende nieuwe grondwet, als men kijkt naar haar revolutionaire inhoud en naar de door het gehele volk gevoerde discussies, de eerste constitutie van het werkende Poolse volk als de eigenlijke en werkelijke machthebber, die naar eigen wetten in eigen land zichzelf regeert. De nieuwe grondwet rust op de grondslag van de reeds verworven en gevestigde nieuwe economische omstandigheden in het land, op de nieuwe krachtsverhoudingen in de klasse-structuur en op de bestaande realiteit van het huidige maatschappelijke leven.

„De economie van Polen" — merkte de President hierbij op — „is fundamenteel gewijzigd op het moment, dat het werkende Poolse volk de enige machtsfactor in het land werd en zelf de staatsmacht uitoefende. De gehele nationale volkshuishouding dient thans zijn behoeften, zijn belang, de versterking van zijn krachten, de vormgeving van zijn toekomst. Dit is het wezenlijke en deze belangrijkste stelling vormt de grondslag van de nieuwe grondwet."

„In de volksdemocratische landen" — aldus vervolgde de President — „die de socialistische maatschappijvorm opbouwen, is het veiligstellen van de stijgende materiële en culturele behoeften van het werkende volk de eerste wet en taak voor de economische en politieke leiding. Dit feit vormt naast de versterking van de volks- en staatsmacht, de onmisbare garantie voor de verwerkelijking van de democratische rechten op de breedste grondslag." Niet minder belangrijk is de vaststelling van de controle en de medewerking van de bevolking in zijn breedste lagen aan alle organen van de volksmacht, en de verbinding van deze organen met de werkenden in stad en land. Aan deze beginselen doet de nieuwe grondwet volledig recht wedervaren.

De volksmacht garandeert het particuliere bedrijf

De grondwet van de Volksrepubliek Polen in werking getreden.

Op de 22e Juli van dit jaar, op de Poolse nationale feestdag, werd de nieuwe Poolse grondwet door het parlement met algemene stemmen aangenomen. Ze trad op dezelfde dag in werking. Als „Staat van het werkende volk" nam Polen volgens de tekst van de grondwet de benaming „Volksrepubliek Polen" aan.
Hiermede verkrijgt deze dag, waarop acht jaar geleden het gedenkwaardige manifest van het Nationale Poolse Bevrijdingscomité afgekondigd werd, waardoor de grondslag gelegd was voor de maatschappelijke, politieke en economische hervormingen, een nieuwe historische betekenis als fundament van de verwerkelijking van het socialisme.

Nieuwe verkiezingen in de herfst van 1952.

Het Parlement besloot bovendien op zijn zitting van de 22e Juli de staatsraad aan te bevelen nieuwe verkiezingen voor de Sejm uit te schrijven op een vrije dag, niet later dan 3 maanden na verloop van de zittingsduur van de huidige Sejm, d.w.z. op zijn laatst op de 4e November van dit jaar.

President Bierut en de premier Jozef Cyrankiewicz voor het binnentreden van de vergaderzaal van het Parlementsgebouw, het gebouw van de Sejm, waar de grondwet werd aangenomen

van de werkende boeren. Zij garandeert hulp en verzorging door speciale steun te verlenen aan de zich ontwikkelende boeren-coöperaties die te beschouwen zijn als een hogere en productievere vorm van collectieve bedrijfsvoering, waardoor de doorbraak in de agrarische productie en de snellere stijging van de materiële en culturele welstand op het dorp bevorderd worden. De grondwet erkent en beschermt het particulier bezit zowel van de boerenbedrijven, van het handwerk en de huisindustrie, als ook het persoonlijk eigendom van ieder staatsburger en zij waarborgt het erfrecht.

„De arbeid vormt de grondslag van de maatschappelijke orde," zo vervolgde President Bierut zijn rede. Artikel 14 van de nieuwe grondwet noemt de arbeid de maatstaf voor de verdiensten en plichten van de staatsburger. Terwijl de burgerlijke pers in het buitenland met starre hardnekkigheid herhaalt, dat de nieuwe grondwet van de Volksrepubliek Polen niets dan een verklaring zou zijn, die nooit verwerkelijkt zou worden, bewijzen de feiten in tegenstelling hiermede:

1. dat het recht van de staatsburger op werk door de volledige opheffing van de werkeloosheid bij ons werkelijkheid is geworden, wat men van de kapitalistische landen niet kan zeggen;
2. dat van het recht op vacantie in Polen alle hand- en hoofdarbeiders zonder uitzondering al gedurende een reeks van jaren naar hartelust gebruik maken, wanneer ze hun betaalde jaarlijkse vacantie krijgen en honderdduizenden in badplaatsen, vacantie- en herstellingsoorden onderdak vinden;
3. dat het recht op zorg voor de gezondheid verwerkelijkt wordt door de algemene invoering van de sociale verzekering, waarvoor de bijdragen volledig door de bedrijven gedragen worden, een in de burgerlijke landen onbekend beginsel.
4. dat het recht op ontwikkeling bevestigd wordt door algemeen en verplicht onderwijs voor alle kinderen in stad en land, door de 3,2 millioen kinderen op de lagere scholen, de 235,000 scholieren op de lycea en de 580,000 op de vakscholen, door de toename van het aantal hogescholen van 27 in het jaar 1938 tot 83 in het jaar 1951 en van het aantal studenten van 48,000 tot 134,000 en ten slote door het aantal staatsbeurzen, 325,000 voor de middelbare, vak- en hogescholen;
5. dat het recht op gebruikmaking van de culturele verworvenheden mogelijk gemaakt wordt door het groeiend aantal openbare bibliotheken, theaters, musea, cultuurhuizen, bioscopen, clublokalen, enz., wier tegenwoordig aantal dat van het vooroorlogse Polen of dat van vele kapitalistische landen, die groter zijn dan Polen, met het viervoudige overtreft;
6. dat de rechten der vrouw en haar volledige gelijkberechtiging door alle grondwettelijke waarborgen hun reële bevestiging en in de practijk reeds lang hun toepassing vinden in de steeds talrijker gevallen van het opklimmen van vrouwen tot verantwoordelijke posten en ambten; vooral echter ook in de uitgebreide zorg van de staat voor moeder en kind, die dank zij de toegenomen medische verzorging o.a. tot uitdrukking komt in de verlaging van de zuigelingensterfte met 27 % vergeleken met voor de oorlog, van de zuigelingenziekten met 40—60 %, van de kraamvrouwensterfte met 87 % in de stad en 73 % op het platteland, en ten slotte in het stijgende aantal crèches, kindertehuizen en kraamklinieken.

De stijging van de natuurlijke bevolkingstoename met 78 % tegenover 1938, de vermindering van het sterftecijfer tot 23,2 % van voor de oorlog, de verlenging van de gemiddelde levensduur in Polen met 18 % en de verhoging van de levensstandaard geven een beeld van de resultaten en van de krachtstoename van het volk. Zij zijn een weerlegging van de leugenachtige propaganda der imperialisten, die hiermede ons land en onze maatschappijvorm trachten zwart te maken.

„Door de afkondiging van de nieuwe grondwet van de Volksrepubliek Polen" — zo besloot de President zijn rede — „eren wij de beste zonen van het Poolse volk, die in de loop van vele generaties voor gerechtigheid, vooruitgang en vrijheid streden, eren wij de strijders voor de bevrijding van de arbeiders en boeren, die in hun strijd tegen kapitalistische uitbuiting en geweld het leven lieten, eren wij allen, die in de duistere tijd van de Hitlerbezetting vol geloof in een betere toekomst van Polen, in zijn vrijheid en grootheid, hun leven gaven. Wij eren daardoor ook het aandenken aan de Sowjetrussische soldaten en officieren, die op Poolse grond in de strijd voor de gemeenschappelijke zaak gevallen zijn. De vijanden ten spijt zal de grondwet van de Poolse Volksrepubliek niet slechts de vastlegging zijn van wat wij tot nu toe bereikten, maar tegelijkertijd de weg openen voor de volledige overwinning van het socialisme. Zij zal voor ons volk het schild en het wapen zijn in de strijd voor de opkomst en de bloei van ons vaderland, de volksrepubliek Polen."

De Marszalkawska-woonwijk, een van de nieuwste stadsdelen welke op de nationale feestdag (22 Juli) aan de arbeidende bevolking van de hoofdstad in gebruik werd gegeven

Afgevaardigden van de landelijke jeugd, die ter gelegenheid van de nationale feestdag naar de residentie kwamen, op bezoek bij de Minister van het mijnwezen, Niezspork

De nieuwe Marszałkowska-woonwijk bij nacht

Afgevaardigden van „Nowa Huta" op bezoek bij de Minister van Buitenlandse Zaken Skrzeszewski

De viering van de POOLSE NATIONALE FEESTDAG

↑

Jeugdsportfeesten te Warszawa bij de Nationale Feestdag 22 Juli

↓

Van de
Wereldvredesraad

Professor Infeld, een scheikundige van internationale vermaardheid, bekleedt na zijn terugkeer uit Canada een leidende positie in Polen en is een vurig strijder voor de vrede

De bekende Poolse geleerde en lid van de Wereldvredesraad, Prof. Dr L. Infeld, verklaarde op de Berlijnse zitting van de Wereldvredesraad o.a. het volgende:
„Wij zijn er diep van overtuigd, dat een vreedzaam naast elkaar bestaan van verschillende economische stelsels mogelijk is, en dat er geen problemen zijn, die niet langs vreedzame weg op te lossen zouden zijn. Wij zijn ervan overtuigd, dat de oorlog een ongeluk is, dat wij verhinderen moeten. Dit zijn eenvoudige gedachten en in hun eenvoud ligt onze kracht. Deze ideeën zijn tegenwoordig nog net zo levend of nog veel levender dan toenmaals, toen ze in de oproep van Stockholm, op het Wereldvredescongres te Warszawa, en op de beide zittingen van de Wereldvredesraad geformuleerd werden. En naarmate de politieke situatie dreigender wordt, krijgen wij de overtuiging, dat niet alleen de oorlog, maar eveneens de voorbereidingen voor een nieuwe oorlog oorzaak van leed en ellende worden, dat ze tot een treurige economische toestand, tot zedelijk bederf leiden, daar zij — evenals indertijd de politiek der Nazi's — de mensheid dwingen, zich neer te leggen bij toenemende barbaarsheden, zoals het gebruik van napalmbommen en bacteriën, het vermoorden van krijgsgevangenen enz."
„Wij moeten beseffen" — zo ging Prof. Infeld verder „dat men het Amerikaanse volk inpraat, dat wij als we over vrede spreken aan oorlog denken en wel aan een agressieoorlog tegen de zogenaamde „vrije wereld". Ons lijkt een dergelijke argumentatie fantastisch en belachelijk, maar wij moeten haar ernstig opvatten en er ernstig op antwoorden. Ik zou hier willen zeggen, wat ik op een dergelijke redenering antwoorden zou en wel als Pool, als burger van een land, dat samen met de Sowjet-Unie, China en de andere volksdemocratische landen gelooft, dat zijn regering voor de vrede is. Ik zou aldus antwoorden — dramatischer dan ik het hier doen kan — dat in de laatste wereldoorlog 6 millioen Polen gedood zijn; ik zou zeggen, wat het betekent, Warszawa weer op te bouwen, wat het betekent, Polen weer op te bouwen, — een land, dat door de oorlog physiek en economisch bijna geheel vernietigd en verwoest werd. Werkelijk, een der gevaren voor de vrede is de omstandigheid, dat de Amerikanen niet zoals wij, weten, wat oorlog betekent. Niemand, die Polen na de oorlog bezocht heeft en op zijn minst een restje geweten heeft, zal ontkennen, dat ons volk de vrede wenst.
De Amerikaan zal toegeven, dat wij weten, wat oorlog betekent, en dat wij individueel voor de vrede zijn. Hij zal zeggen, dat hij ook voor de vrede is, en verkondigen: — „Ja, ik geloof dat jullie de vrede wilt. Wij willen hem ook. Maar jullie regering bereidt in het geheim de aanval voor." Daarmee herhaalt hij, wat de oorlogspropagandisten hem wijsgemaakt hebben. Maar hiertegen hebben wij een onweerlegbaar argument.
Ik zou die Amerikaan te kennen geven, dat noch mijn regering, noch de regering van enig ander volk, hetwelk wij met trots als een vredelievend volk betitelen, ooit iemand vervolgd heeft op grond van het feit, dat hij voor de vrede gesproken heeft of voor de vrede werkt. In geen van deze staten is een aanklacht bekend, als die de Regering van de Verenigde Staten tegen W. E. B. Dubois en andere leiders van het Informatiecentrum voor de Vrede formuleerde. In deze aanklacht kan men lezen, dat zij „in de U.S.A. inlichtingen over vrede, oorlogsgevolgen en andere hiermee samenhangende problemen verspreidden."
Wanneer de regeringen, met welke Polen door vriendschap verbonden is, de vrede niet zouden wensen, en wanneer zij van mening waren, dat de vredespropaganda de staat verzwakte, zouden zij die propaganda vrezen. Het is echter juist omgekeerd en wel juist omdat wij geen aanval voorbereiden. Ik geloof inderdaad, dat vredespropaganda de wil tot de aanval verzwakt, en de wil tot de vrede versterkt. Onze regering wekt op tot deze vredespropaganda, omdat zij, de wil tot de aanval verzwakkend, de wil tot verdediging sterkt. Deze maakt de volkeren, die geen aanval voorbereiden, sterk en verzwakt die volkeren, die een aanval voorbereiden. Wij geloven niet in het spreekwoord: „Si vis pacem para bellum". Wij geloven aan het woord: „Si vis pacem para pacem. (Indien Gij vrede wilt, bereidt de vrede voor)". Het werk voor de vrede en de vredespropaganda verzwakken een volk, dat geen aanval voorbereidt niet. Amerika wordt verzwakt door de haat, die het in andere landen tegen zich opwekt, door de aanleg van oorlogsbases in verre landen als Korea, op de Philippijnen, in Frankrijk, Engeland, Japan en in alle gebieden die het bezet heeft of verlangt te bezetten. Het wekt haat op door de heroprichting van de Duitse weermacht, die reeds tijdens één generatie tweemaal de wereld in het ongeluk stortte."

HOE LEEFT DE POOLSE ARBEIDER

In de hier volgende vergelijking tussen de materiële toestand van een arbeidersgezin in Polen vóór en na de oorlog wordt alleen onderzocht het huishouden van de arbeider, die werk heeft. Terwijl in het na-oorlogse Polen de werkloosheid — ook de seizoenwerkloosheid — volledig overwonnen werd, geven de officiële Poolse statistieken van vóór de oorlog voor het jaar 1929 een aantal van 185.00 werklozen op, voor 1935: 403.000 en voor 1938: 436.000. Het aantal werkloze arbeiders bedroeg in 1935 aldus 22 % van het totaal aantal arbeiders en het aantal werkloze employe's 12 % van het totaal; d.w.z. dat elke vijfde arbeider en elke achtste employe werkloos was. In werkelijkheid was het aantal werklozen nog belangrijk groter, want in de officiële statistieken waren de niet ingeschreven werklozen niet opgenomen. Om een volledig beeld te geven moet bij de niet ingeschreven werklozen voorts nog een tamelijk hoog percentage van de op 6 à 8 millioen geschatte zogenaamde „overtollige" landbevolking worden gerekend. En ten slotte had ongeveer 30 % van de werk-hebbende arbeiders slechts een gedeelte van de dag arbeid.

Het gemiddelde reëele loon is sedert het eind van de oorlog voortdurend omhoog gegaan. Tengevolge van de ontzaglijke oorlogsverwoestingen en de aanvankelijk slechts langzaam toenemende productie was het reëele loon per arbeider in het begin betrekkelijk laag. Toch was dit gemiddelde reëele loon reeds in 1949 26 % hoger dan het vóóroorlogse loonpeil en het steeg in 1950 nogmaals met 6 % (vergeleken met 1949). Aan het eind van het Zes-jarenplan moeten de reëele lonen 40 % hoger zijn dan in 1949.

Vóór de oorlog daalden de lonen in alle industrietakken en in de jaren 1928 tot 1932 in de landbouw tot minder dan de helft en bleven op dit lage peil tot het uitbreken van de oorlog in 1939.

De uitgaven voor *woninghuur* op het budget van een arbeidersgezin bedroegen voor de oorlog gemiddeld door het gehele land ongeveer 15 % van het inkomen. Maar in de grote steden, zoals Warszawa, Lódż, Poznań, bedroeg dit wel 25 % en meer. Thans bedragen de uitgaven voor woninghuur slechts ongeveer 3 tot 5 % van het loon. Behalve deze daling van de huishuren van ongeveer een derde tot een vijfde, in de grote steden zelfs een achtste van het vroegere bedrag, moet men in aanmerking nemen, dat de woontoestanden vergeleken met voor de oorlog reeds thans belangrijk verbeterd zijn. Vóór de oorlog was een groot deel der arbeidersgezinnen, vooral de kinderrijke gezinnen, tengevolge van de lage lonen en de hoge huren, gedwongen om genoegen te nemen met kelderwoningen, zolders en éénkamerwoningen. Het aantal éénkamerwoningen — deze waren in de regel zonder keuken, eigen W.C. en bad, en vaak waren hele arbeiderswijken zonder waterleiding, riolering, gas- en electriciteitsaansluiting — bedroeg toen in Polen 40 % van de totale woonruimte. In de grote steden was dit nog hoger, nl. in Lódż 59,7 %, in Częstochowa 49,5 %, in Radom 48,3 %, in Warszawa 42,7 % en in de dorpen gemiddeld 59 %. In deze éénkamerwoningen woonden in de stad gemiddeld vier, in het dorp vijf personen!

Hierin kwam onder de nieuwe verhoudingen na de oorlog een radicale verandering. Volgens de wet mogen éénkamerwoningen nu door niet meer dan twee personen worden bewoond en bij nieuwbouw moeten deze woningen ook van keuken en badkamer worden voorzien. In de loop van enige jaren moeten alle arbeiderswijken op de waterleiding, riolering, gas- en electriciteits-leiding zijn aangesloten. De nieuwe arbeiders-woonwijken moeten bovendien worden voorzien van allerlei sociale en culturele gebouwen, zoals kindercrèches en speeltuinen, culturele clubs en gebouwen, sportterreinen

Skolnik aan het werk in de kolenmijn Zabrze-Wschód

Zeevissers, op een in Polen gebouwde kotter, halen de netten in

en vooral parken en plantsoenen. Voor de bouw van eigen eengezinswoningen kunnen de arbeiders ook belangrijke credieten van de staat krijgen.
De uitgaven voor *levensmiddelen* bedroegen vóór de oorlog 66,2 % van het totale budget van een arbeidersgezin; het gemiddelde weekloon bedroeg in die tijd volgens het Kleine Statistische Jaarboek voor Polen 23,9 Złoty. (Dit geldt slechts voor mannen, voor vrouwen was het gemiddeld weekloon volgens dezelfde bron slechts 12,40 Zloty) [1]. Het voornaamste voedsel van een arbeidersgezin vormden brood en aardappelen, terwijl het verbruik van meerwaardige voedingsmiddelen zoals vlees, vet, eieren, melk, suiker, fijne groenten, fruit en van genotmiddelen als koffie, thee, wijn en tabak (hieronder begrepen sigaretten) in een arbeidersgezin voor een groot deel buitengewoon laag was.
Na de oorlog nam het verbruik van meerwaardige voedingsmiddelen toe, terwijl dat van brood en aardappelen gelijk bleef aan het vooroorlogse peil. Van tarwemeel steeg bijv. het verbruik, vergeleken met 1938, per hoofd der bevolking in 1949 van 30,9 kg op 40,9 kg, van suiker van 12,2 kg op 18,2 kg, van eieren van 96 op 116 stuks, van spek van 2,7 kg op 5,8 kg, van varkensvlees van 10,9 kg op 15,8 kg, van bier van 3,4 liter (gem. in 1933—37) op 6,7 liter, van zout van 8,2 kg op 11,7 kg (1948), van tabakswaren van ½ kg op 0,7 kg. Aan het eind van het Zesjarenplan, dat is in 1955, moet het verbruik van voedings- en genotmiddelen nog veel sterker zijn gestegen.

Voor *licht en verwarming* moest de Poolse arbeiders vóór de oorlog 4,5 % van zijn loon uitgeven. Thans neemt deze post slechts 2 % van zijn budget in en dit ondanks het hogere verbruik. Want het verbruik van huisbrandkolen is na de oorlog van gemiddeld 170 kg per jaar en per hoofd gestegen tot 506 kg in 1949 en 540 kg in 1950. Voorts ontvangen de arbeiders van verschillende industrieën (mijnbouw, spoorwegen e.a.) kosteloos kolen in een hoeveelheid van gemiddeld 2—3 ton. Een arbeidersgezin verbruikte in 1949 gemiddeld ongeveer 3,2 ton huisbrandkolen tegenover 1,9 ton in 1938.
Ook het verbruik van electrische stroom nam sterk toe: van 116 KW per hoofd der bevolking in 1938 tot 337 KW in 1949. En ook de prijzen van electrische stroom waren belangrijk verlaagd.
Reiskosten: Voor een rit naar zijn werk met een openbaar vervoermiddel betaalde de arbeiders vóór de oorlog een vierde van het normale tarief, thans slechts 8 %. Ook dit betekent een verlichting van het gezinsbudget. De verbindingen tussen arbeiderswijken en fabriekswijken zijn thans door trams en autobussen veel gemakkelijker dan voor de oorlog, toen er nog maar heel weinig trams en bussen reden. Veel fabrieken hebben voor het vervoer van hun arbeiders eigen vervoermiddelen.

De uitgaven voor *gezondheidszorg* eisten vóór de oorlog, voor zover de arbeider en zijn gezinsleden van de bestaande inrichtingen gebruik konden maken, een zeer groot deel van zijn inkomen op. De gezondheidstoestand van de Poolse bevolking behoorde tot de ongunstigste van alle Europese landen. De organisatie van de gezondheidsdienst was buitengewoon zwak. Op 10.000 inwoners vielen in 1938 20,1 ziekenhuisbedden tegenover 41,2 eind 1951. De ziekteverzekering omvatte toen 2,13 millioen personen (totaal 35 millioen inwoners), terwijl bepaalde categorieën geheel uitgesloten waren, o.a. de grootste categorie, die der land- en bosarbeiders. Het betalen van medische hulp en medicijnen was voor het onverzekerde deel der arbeidersbevolking nagenoeg onmogelijk.
Thans is de medische behandeling gratis. Volgens de wet van Juli 1950 heeft elke arbeider met zijn gezinsleden recht op gratis medische behandeling op staatskosten zonder beperking in tijd. Van deze kosteloze medische en tandheelkundige hulp maakten in 1950 ongeveer 10 millioen personen (bij een bevolking van rond 25 millioen) gebruik. De gratis behandeling omvat alle vormen van klinische en externe behandeling, medisch onderzoek en chirurgisch ingrijpen en ook medicijnen, prothesen, kunsttanden, brillen, enz. Grote bedrijven hebben eigen medische en tandheelkundige inrichtingen.

Voor het eerst na de oorlog kan de arbeider nu ook gebruik maken van sanatorium-verpleging. De maatschappelijke samenstelling van de patienten in de bekende luxueuze en exclusieve badplaats Krynica was in 1938 bijv. als volgt: 36 % hogere ambtenaren, 11 % bezitters van middelgrote bedrijven, 21 % advocaten, artsen en andere vrije beroepen. In 1950

---

[1]) 1 Zloty = ± *f* 0.25.

De rationalisator A. Grakowski heeft een bijzonder acytyleen-snijapparaat uitgevonden, waarmede reusachtige staalblokken gesneden kunnen worden. Een 350 millimeter dik stuk staal wordt gesneden

daarentegen bestond 87 % van de patienten uit arbeiders, employé's en boeren.

De uitgaven voor de sociale verzekering bedroegen in 1949 4,75 milliard Złoty (volgens de nieuwe muntstandaard) en in 1950 6 milliard Złoty. De middelen worden in 't geheel niet opgebracht door de verzekerde arbeiders, maar volledig door de staat en eventueel door de bedrijven. Deze bedragen — het betreft hier 19 % van de totale loonsom — moeten dus bij de berekening van het reëele loon van de arbeider bij het loonbedrag worden geteld. Hiervan valt een vierde op medische behandeling en op middelen in natura, drie vierden op gelduitkeringen (ziekengeld, steun aan gezinsleden, renten, enz.).

Vóór de oorlog bedroegen de uitgaven van alle sociale verzekeringen gemiddeld per jaar (1933—1938) 28 millioen Złoty (ongeveer voor de helft in geld, voor de helft in natura), die voor 58 % door bijdragen der verzekerden zelf werden betaald. In het laatste jaar zijn de uitgaven der sociale verzekering verder gestegen tot 21 % van de totale loonsom, terwijl ze vóór de oorlog slechts ongeveer 2—3 % van de bruto-loonsom vormden.

Bij het zaaien in de herfst helpt de vrouw flink mede. De tractorbestuurster Krysina Blaszczak in het staatslandbouwbedrijf te Blonie, bij het zaaien

Uitgaven voor Cultuur

School en onderwijs: Het onderwijs op de algemene volksschool was vóór de oorlog voor de kinderen in de leerplichtige leeftijd evenals thans gratis. Maar het schoolgeld op de verdere inrichtingen van onderwijs bedroeg meer dan 100 Złoty per jaar, terwijl de uitgaven voor schoolboeken e.d. een verdere belangrijke post op het budget van de arbeider vormden. De studiekosten voor hoger onderwijs waren voor arbeiderskringen onbetaalbaar. Ook de talrijke beroeps- en verdere ontwikkelingscursussen voor volwassenen waren meestal niet gratis.

Hierdoor bleven arbeiderskinderen dus als regel uitgesloten van het Hoger onderwijs. Maar ook de lagere school kon niet door alle kinderen bezocht en tot de hoogste klasse afgelopen worden. Jaarlijks bleven voor de oorlog ongeveer 1 millioen leerplichtige kinderen zonder onderwijs. De onvoldoende maatregelen der vroegere regeringen ter bevordering van de algemene volksontwikkeling hadden tengevolge, dat er 5,5 millioen analfabeten waren, die pas in de naoorlogse jaren op cursussen voor volwassenen lezen en schrijven leerden.

Thans wordt al het onderwijs gratis gegeven. Het totaal aantal bezoekers van alle soorten scholen en beroepscursussen bedraagt nu ongeveer 6 millioen. Ongeveer 63,2 % van alle studenten aan de hogescholen ontvangen staatstoelagen, dat is 15 maal zoveel als voor de oorlog, terwijl leermiddelen, medische hulp enz. kosteloos of met 70 % prijsvermindering worden geleverd. In vergelijking met voor de oorlog worden 7 maal zoveel schoolboeken en wetenschappelijke werken uitgegeven.

Ook andere gebieden van het culturele leven waren voor de arbeider vrijwel geheel afgesloten, omdat de kosten in verhouding tot zijn verdiensten veel te hoog waren. Zo was het theaterbezoek door arbeiders voor de oorlog practisch gelijk nul. Maar in 1950 vormden zij met de boerenbevolking 80 % van het schouwburg-bezoekende publiek. De vakverenigingen geven via de bedrijven goedkope entreebewijzen voor schouwburgen, concerten, bioscopen en andere cultuurinstellingen. Het gebruik van bibliotheken is, ook in tegenstelling met vroeger, kosteloos. Over het gehele land strekt zich een dicht net van bibliotheken, cultuurgebouwen en clubs, leeszalen enz. uit, die beschikken over allerlei inrichtingen voor algemene, beroeps- en verdere ontwikkeling en waarvan de gebruikmaking eveneens gratis is.

De uitgeverij bracht reeds in 1950 tegen geringe prijs driemaal zoveel boeken als voor de oorlog. Een goed belletristisch boek van 15—20 vel druks (ongeveer 600 bladzijden) kost thans gemiddeld evenveel als twee doosjes gewone sigaretten. Ook de in millioenen exemplaren verschijnende dagbladen en tijdschriften zijn uiterst goedkoop. De vroeger door uitrusting, reis- en verblijfkosten dure en daardoor exclusieve soorten van sport, zoals tennis, ski, zeilen, paardrijden enz. zijn voor de arbeider van na de oorlog door de nieuwe verhoudingen toegankelijk geworden.

De vraag naar allerlei voorwerpen van woninginrichting, zoals meubels, radiotoestellen enz. is eveneens sterk gestegen. Bijna elk arbeidersgezin bezit een radiotoestel. Meubels en andere voorwerpen worden door de socialistische handelsinstellingen ook op afbetaling geleverd.

Ten slotte moet worden gewezen op de steeds toemende sociale diensten, waarvan de voordelen zich minder goed in materiële waarden laten uitdrukken. Ongeveer alle hieronder te noemen instellingen dateren van na de oorlog.

Het zijn vier categorieën: zorg voor moeder en kind, bevordering van gezondheid en ontspanning van de arbeider, materiële, en culturele hulp.

De kinderen van de landbouwcoöperatie in Bad Swierodów genieten van hun vacantie

In het voormalige paleis van vorst Radziwil te Jandwiesin worden in cursussen leraren opgeleid, die na voltooiing van hun opleiding uitgezonden worden

De zorg voor moeder en kind werd sinds het eind van de oorlog belangrijk uitgebreid door het oprichten van consultatiebureaux, kindercrèches en speeltuinen e.d. Thans zijn er ongeveer 600 crèches voor 27.000 kleintjes en 7000 kleuterbewaarplaatsen voor 350.000 kinderen (voor de oorlog resp. 32 voor 540 en 150 voor 74.000). Voor zwakke en zieke kinderen zijn er verschillende uitstekend ingerichte kindersanatoria.
Bij de grote bedragen voor arbeidsbescherming en hygiëne, die de bedrijven opbrengen, komt het recht op vacantie, dat een belangrijke sociale overwinning betekent. De arbeider heeft de mogelijkheid, een vacantie van 2, 3 of 4 weken door te brengen in een door hem zelf gekozen badplaats. Hiervoor is een arbeidersvacantiefonds gevormd, dat door de vakverenigingen wordt beheerd. Dit fonds beschikt over ongeveer 1500 tehuizen in ongeveer 90 wat klimaat en ligging betreft gunstig gelegen kuuren badplaatsen. De arbeider of employé draagt al naar de hoogte van zijn inkomen slechts een deel van de verblijfkosten (met inbegrip van verpleging tussen 17 en 30 %). De rest wordt betaald door het vacantiefonds, dat door bijdragen van staat en bedrijven wordt gevormd. Ook de heen- en terugreis is gratis. De vakverenigingen organiseren voor de arbeiders voorts weekend- en familie-uitstapjes.
Dit jaar werd voor het eerst een verblijf voor landarbeiders in de steden georganiseerd, zodat zij het culturele leven van een grote stad kunnen leren kennen. Voor dit doel staat voor de landarbeiders het luxueus ingerichte vacantie-paleis in Warszawa voor een week kosteloos verblijf ter beschikking.
De materiële hulp bestaat uit financiële of andere ondersteuning bij plotseling optredende moeilijkheden, waaraan de arbeider tengevolge van onverwachte omstandigheden kan zijn blootgesteld (bijv. bij sterfgeval of ziekte van gezinsleden e.d.). Onafhankelijk van de uitkeringen door de sociale verzekering heeft hij dan het recht op een geldlening of dergelijke hulp. Hierbij komt nog het recht op warme maaltijden in het bedrijf en het recht op een volkstuintje.
De culturele hulp aan arbeiders geschiedt in de culturele clubs, die met staats- en vakverenigingsmiddelen uitstekend zijn ingericht. Hier heeft zowel beroepsontwikkeling plaats als algemene ontwikkeling zomede kunstontwikkeling voor amateurs.

Arbeidsters en arbeiders met vacantie in een van de talloze vacantieoorden van de vakbewegingen in Basak bij Gdańsk

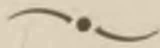
Als men met vacantie is mag ook het goede boek niet ontbreken

Een mijnwerkersfamilie aan de maaltijd

Cyrankiewicz

over de 1e September 1939

De Poolse premier Cyrankiewicz heeft in een radiorede tot de bevolking de hitlerfascistische overval op Polen van 13 jaar geleden herdacht. Ingaand op de actuele problemen, wees hij erop, dat de jaren van nederlaag en bezetting, toen het lot en het bestaan van het Poolse volk aan een zijden draad hingen, thans ver achter ons liggen. Voor de eerste maal regeert het volk waarlijk zelf, in het volle besef dat het iedere bedreiging van zijn vreedzame opbouw kan weerstaan. Want het nieuwe Polen vormt 13 jaar na September 1939 en 8 jaar na 1944 geen open strook land meer, waarop binnen- en buitenlandse gangsters straffeloos kunnen moorden en plunderen. Thans behoort Polen tot het een milliard aanhangers tellende wereldvredesleger en heeft het de machtige socialistische Sowjet-Unie, de Volksrepubliek China en de volksdemocratische staten als bondgenoten.

Aan alle kanten — zo verzekerde Minister Cyrankiewicz — zijn wij door bondgenoten en vrienden omgeven, die evenals wij weten, dat onze veiligheid hun eigen veiligheid betekent en omgekeerd. Het oeroude Poolse gebied aan Odra en Neisze keerde tot het moederland terug. Dezelfde grens, waarover in 1939 dood en verderf Polen binnendrongen, is thans honderden kilometers naar het Westen verlegd en wordt door de vriendschap en verbondenheid tussen de Volksrepubliek Polen en de Duitse democratische republiek beschermd. Thans leven ten Westen van ons millioenen Duitsers, die het Hitlerfascisme, het Pruisische militarisme en imperialisme met zijn „drang naar het Oosten" precies zoals wij als hun doodsvijand beschouwen en die met ons aan dezelfde kant staan, als het erom gaat om de in het Westen van Duitsland herrijzende, door imperialisten gevoede, neofascistische revanche- en herzieningspolitiek te verijdelen. Honderden millioenen mensen op de gehele wereld, vol geestdrift voor opbouw en cultuurverspreiding, versterken dagelijks hun strijd voor vrede en vooruitgang.

Als men dit alles beseft, dan begrijpt men waarin het verschil bestaat tussen de wereld van 1939 en die van 1952. Uit dit besef en de eigen intensieve opbouw groeit het gevoel van veiligheid en van een verzekerde toekomst van het Poolse volk."

„En daarom heeft men in Warszawa en Wroclaw, in Gdańsk en in Szczecin, op de bouwsteigers en in de werkplaatsen, op het land en in de kazernes op al het geschreeuw van bepaalde oorlogsstokers, die het voor hen minder aangename einde van de machthebbers van het Derde Rijk hebben vergeten, slechts dit ene, voor elke Pool begrijpelijke antwoord: „Wij zijn zonder vrees"."

Waar wij ons tot taak stellen onze lezers op de hoogte te houden van alle levensuitingen in het Polen van heden, moeten wij het natuurlijk als een verheugend verschijnsel beschouwen, dat ook een andere organisatie een tentoonstelling organiseert, waar onder meer zal worden gedemonstreerd welke de positie is van de hedendaagse vrouw in het economisch en cultureel leven van Polen. Wij geven daarom gaarne gevolg aan het tot ons gerichte verzoek om een circulaire voor deze Tentoonstelling, buiten het Redactioneel gedeelte, als ingezonden mededeling in ons blad op te nemen

DE NEDERLANDSE VROUWENBEWEGING

deelt hierbij mede, dat zij een

TENTOONSTELLING

organiseert, genaamd

ZO LEEFT DE VROUW IN OOST-EUROPA

van 29 Sept. tot en met 5 Oct. te Amsterdam in de Doelenzaal op de Kloveniersburgwal 87-89
Dagelijks geopend van 10—5 uur en 's avonds van 7 tot 10 uur

Toegangsprijs voor volwassenen 25 cent, voor kinderen onder geleide en speciale groepen 10 cent per persoon

Eigenschappen van de Poolse brouwgerst

Brouwgerst werd vóór de oorlog in hoofdzaak verbouwd op betrekkelijk kleine stukken grond van kleine producenten. Door de plan-economie en de aanwijzing van bepaalde gebieden voor de verbouw was Polen na de oorlog in staat, zeer gunstige resultaten te bereiken met de verbouw van gerst. De brouwgerst wordt in Polen thans op betrekkelijk uitgestrekte akkers verbouwd. Hierdoor bereikt men een gelijkheid van kwaliteit van grote hoeveelheden der geoogste gerst, hetgeen in het internationale handelsverkeer van doorslaggevende betekenis is. De verbouw van de brouwgerst wordt door het Instituut voor plantenteelt en zijn instellingen zeer nauwkeurig gecontroleerd. In nauwe samenwerking met vertegenwoordigers der wetenschap kiest het Instituut de gronden voor de verbouw van brouwgerst met het oog op de gunstigste voorwaarden van klimaat en bodemgesteldheid; het laat de producenten door zijn vakkundigen ter plaatse voorlichten en stelt kunstmest en zaaigoed voor de verbouw van hoog gekwalificeerde soorten ter beschikking. De brouwgerstsoorten PZHR, een variatie van de Isaria-soort, en de Skrzeszowice behoren tot de meest waardevolle.

Wat betreft klimaat en bodemgesteldheid neemt Polen een goede plaats in onder de brouwgerst producerende landen. De klimatologische verhoudingen van de Poolse gerststreken vertonen zeer veel overeenkomst met het klimaat van de beste Europese productiegebieden, hetgeen door onderstaande vergelijkende tabel wordt aangetoond.

temp. in gr. C.

Plaats:	IV	V	VI	VII	gemidd.
Hanna	8,6	14,4	16,9	19,0	14,7
Halle	8,3	13,0	17,4	19,0	14,7
Kutno	7,0	13,9	16,9	17,8	13,9

neerslag in mm

Plaats:	IV	V	VI	VII	gemidd.
Hanna	27	62	68	78	235
Halle	37	48	72	72	224
Kutno	43	56	52	89	240

De belangrijkste Poolse gebieden voor de verbouw van brouwgerst kenmerken zich door een matige vochtigheid van de lucht, door een voldoend vochtigheidsgehalte van de bodem in het voorjaar, geringe neerslag en gelijkmatige temperatuur in de zomer met voldoende vochtvoorraad van de grond. Deze fundamentele voorwaarden waarborgen de hoge kwaliteit van de Poolse brouwgerst.

De gerst is een cultuurplant, die in een gematigd klimaat gedijt, met een korte groeiperiode en een zwak ontwikkeld wortelstelsel. Daarom wordt de brouwgerst in Polen verbouwd op talrijke, zorgvuldig en diep doorploegde, gronden met voldoende warmte- en vochtgehalte. Hier gedijt de brouwgerst voortreffelijk, ze levert hier een goed ontwikkelde korrel met een juiste verhouding tussen eiwit en krachtgehalte en met een hoge extractmogelijkheid.

De hieronder aangegeven eigenschappen van de in de na-oorlogstijd geproduceerde Poolse brouwgerst zijn vastgesteld op grond van onderzoekingen van het Technologisch Instituut voor bodemcultuur een afdeling van de Universiteit van Poznan, dat ieder jaar de eigenschappen van de brouwgerst in het gehele land controleert. De resultaten van dit onderzoek van de brouwgerst van Poolse afkomst worden zoveel mogelijk vergeleken met de in de andere landen geproduceerde soorten.

Pools landschap met korenvelden in de Jeleniej Gory-streek

Kleur.
De kleur van de gerstkorrel staat in verband met de inwerking van uiterlijke factoren, zoals klimaat, wijze van verbouwen, oogsten en conserveren. In mindere mate hangt ze met de soort als zodanig samen. Poolse brouwgerst is als regel helgeel. De korrel bezit een eigenaardig glanzende schaal.
Al deze kenmerken zijn van grote betekenis voor de beoordeling, of de gerst voor brouwdoeleinden geschikt is. Wat de kleur betreft, lijken de Poolse gerstsoorten op de Tchechische, maar stellen de in een vochtig zeeklimaat gerijpte gerstsoorten, zoals de Scandinavische en Engelse e.a. verre in de schaduw.

Schaal.
De in Polen verbouwde brouwgerst-soorten kenmerken zich door een dunne, fijne schaal. Hieruit volgt hun zeer groot gehalte aan extractieve stoffen en dientengevolge hun hoge bieropbrengst.

Zuivering.
In het binnenlands verkeer heeft de Poolse brouwgerst een gemiddelde verontreiniging van 0,19 % (in 1948 van 0,0 tot 0,13 %). Het zuiveren van de gerstkorrel draagt belangrijk bij tot de vermeerdering van het moutquantum voor industriële doeleinden. De verontreinigingsgraad van de halve en de beschadigde korrels varieert tussen 0,0 tot 0,4 % en bedraagt gemiddeld 0,1 %. In het Pools binnenlandse verkeer is de hoogst toelaatbare verontreinigingsgraad van de brouwgerst 1 %.

Rijping van de korrel en zijn zuivering.
Het rijpen van de gerstkorrel heeft voor de industriebewerking grote betekenis. De gelijkmatige grootte van de korrels is van doorslaggevend belang voor het technologische bewerkingsproces. Ongelijkmatige korrels zijn ook bij het weken en kiemen ongelijk. Dit heeft tot gevolg, dat de daaruit gewonnen mout in zijn eigenschappen niet eenvormig is en daardoor verliezen bij de extractie veroorzaakt. Bovendien moet de korrel van de brouwgerst goed ontwikkeld zijn, kort en gedrongen. Zulke korrels bevatten meer kracht en bezitten in de mout een rijkere voorraad extractstoffen.
De rijping van de Poolse brouwgerst bereikt gemiddeld 93,5 % met schommelingen van 77,3 tot 100 %. De korrels zijn kort, goed ontwikkeld en gedrongen. Deze eigenschappen waarborgen een hoger zetmeelgehalte.

Hectolitergewicht.
De in Polen verbouwde brouwgerst kenmerkt zich tengevolge van de goed ontwikkelde gedrongen korrel door een zeer hoog gewicht per hectoliter. Het hiermee samenhangende grotere zetmeelgehalte en de hogere extractmogelijkheden van de mout hebben een hogere waarde van de Poolse brouwgerst tot gevolg. Het hectoliter-gewicht van de Poolse gerstsoorten bereikte in 1948: 63,4 tot 73,2 kg, gemiddeld 70,14 kg, in 1949: 70 tot 74,4 kg en in 1950: 68 tot 74 kg. De voor het binnenlands verkeer in Polen vastgestelde norm is 68 kg.
De Tchechische gerstsoorten hadden in 1947 een hectolitergewicht van 72,2 kg, in 1949: 70 tot 74,4 kg, in 1950: 68 tot 74 kg.
Duitse en Griekse soorten hebben in de regel een geringer gewicht per hectoliter. Het Zwitserse onderzoekingsinstituut voor het brouwwezen constateerde voor de oogst 1950 bij Zwitserse gerst een hectolitergewicht van 75 kg, bij Franse van 75,7, bij Chileense van 67,5 kg en bij Hongaarse van 66,7 tot 71,6 kg.

Gewicht per 1000 korrels.
De Poolse brouwgerst heeft een gewicht per 1000 korrels van gemiddeld ongeveer 40 gram. Voor geheel Polen werd in 1948 een doorsneegewicht van 41,1 g, in 1949 van 42,4 g geconstateerd.
Voor de moutbereiding is een gewicht van ongeveer 40 g het gunstigst, want zulk een korrel laat zich het best verwerken bij de moutbereiding. Dit gewicht was

Coöperatieleden bij het dorsen van de oogst in Mulawka

voor de Tchechische gerstsoorten in 1949: 40 tot 47,4 gram, in 1950: 41 tot 52 g. Voor de Engelse soorten was dit in 1947 gemiddeld 53 gram.

Vochtigheid.
Het vochtgehalte van de gerstkorrel hangt samen met het nadrogen van de gerst na de oogst of gedurende de opslagtijd, en vertoont daarom belangrijke schommelingen. Het vochtgehalte is voor de duurzaamheid van de opgeslagen gerst van grote betekenis, daar bij een te hoog vochtgehalte het gevaar bestaat dat in de korrel kiemen tot ontwikkeling komen, hetgeen een belangrijk verlies aan zetmeelgehalte tengevolge kan hebben.
In 1937 hadden de Poolse gerstsoorten een vochtgehalte van 9,23 tot 16,87 %, in 1948 van 11,49 tot 15,08 %, gemiddeld 13,40 %. Bij andere gerstsoorten, bijv. bij Duitse brouwgerst bedroeg dit in hetzelfde jaar gemiddeld 14,5 %. Tchechische brouwgerst had in 1949 een vochtgehalte van 11,6 tot 15,3 %, in 1950 van 10,1 tot 15,4 %. Volgens de mededelingen van het Zwitserse onderzoekings-instituut had in 1947 de Deense gerst op de internationale handelsmarkten een gemiddeld vochtgehalte van 14,72 % en de Engelse een van 16,4 %.

Opbrengst aan extracten.
De Poolse soorten kenmerken zich door een hoge opbrengst van het verlangde quantum bier en overtreffen op dit gebied de meeste concurrenten. Daar het bierpotentieel afhangt van de bij het mouten optredende extracten van de brouwgerst heeft de Poolse brouwgerst sinds geruime tijd door haar hoog gehalte aan extract-stoffen een vooraanstaande plaats ingenomen.
Het is tegenwoordig gelukt, de bereikte resultaten op te voeren, zodat de opbrengst aan extracten van de Poolse brouwgerst tot boven de 79 % is gebracht; en men is goed op weg, om dit cijfer van jaar tot jaar te verhogen. Het percentage bij de oogst 1948 schommelde tussen 75,69 % en 81,96 % (gemiddeld 79,35%), in 1949 tussen 73,02 % en 81,63 % (gemiddeld 79,11 %). De uit Poolse brouwgerst bereide mout bevat 79 tot 81 % extract-stoffen in de droge stof.
De Tchechische brouwgerst van de oogst 1947 had een gemiddelde extract-opbrengst van 78,88 %, in 1950 van 81,4 %.
Deze percentages waren voor brouwgerst uit andere landen in 1950: Zwitserse gerst 79 %, Franse 78,2 %, Chileense 80,2 %, Engelse minder dan 80 %, Hongaarse 78,1 % tot 79,9 %, Deense 80 %. In 1947 had de Deense gerst, die kwantitatief de internationale markt beheerste, een gemiddeld percentage van 78,5 %.

Eiwitgehalte (Proteïne-stoffen).
Vóór de oorlog had de hooggeschatte Poolse brouwgerst een betrekkelijk hoog eiwitgehalte, dat gedurende een aantal jaren al naar de klimatologische omstandigheden tussen 11 en 12 % schommelde. Deze gerst was vooral geschikt voor de bereiding van gekleurde mout. Tegenwoordig heeft Polen door de verbouw van nieuw gekweekte soorten en door de modernisering van de grondbewerking het eiwitgehalte van zijn gerst aanzienlijk weten te verminderen, zodat thans de Poolse gerst wat het eiwitgehalte betreft niet achterstaat bij de beste, door de internationale handel op de markt gebrachte gerstsoorten. Vóór de oorlog had de Poolse brouwgerst op de buitenlandse markten een goede naam; alleen maakte men wel eens bezwaar tegen het betrekkelijk hoog eiwitgehalte. Dit bezwaar is thans opgeheven.
In 1948 hadden de Poolse gerstsoorten een eiwitgehalte van 8,84 tot 13,03 % (gemiddeld 10,81 %), in 1949 van gemiddeld 11 %. Het in het Poolse binnenlandse verkeer toegestane eiwitgehalte is 11 %.
De Tchechische gerst van de oogst 1947 had een gemiddeld eiwitgehalte van 11,7 %, in 1949 van 8,41 tot 11,81 %, in 1950 van 9,46 tot 13,32 %.
In andere landen was het eiwitgehalte in 1950: van Zwitserse gerst 15,7 %, Franse 11,7 %, Chileense 10,7 %, Engelse 10,1 %, Hongaarse 10,6 %, Amerikaanse 9,8% tot 12,8 %, Deense 9,2 tot 9,6 %, Skandinavische 11 %.

Kiemvermogen en kiemingsgraad.
Het kiemvermogen en de kiemingsgraad vormen de twee fundamentele kenmerken van de gerst bij de moutbereiding.
De Poolse brouwgerst had in 1948 97,4 % kiemvermogen en een kiemgraad van 92,4 %, waaruit duidelijk de geschiktheid blijkt voor de moutbereiding. Deze belangrijke voordelen bezit de Poolse brouwgerst reeds onveranderd gedurende een aantal jaren.
In het binnenlands verkeer is voor de Poolse brouwgerst ee kiemgraad van 92 vastgesteld. Van de Tchechische gerst was het percentage in 1947 gemiddeld 98,4 %, in 1950 80 tot 99,9 %.

De in dit artikel gegeven cijfers moeten uitsluitend als vergelijkingsmateriaal worden beschouwd, daar alle op de eigenschappen van brouwgerst betrekking hebbende cijfers tengevolge van klimatologische veranderingen aan onverwachte schommelingen onderhevig zijn. Het selecteren en verbouwen van gerst is in Polen zeer hoog ontwikkeld en door op grote schaal toegepaste wetenschappelijke onderzoekingen is een toenemende verhoging van de kwaliteit van de Poolse brouwgerst te verwachten.

Deze soort schijnt de bijzondere belangstelling van de agronomen te trekken

Kinderstad Podgrodzie

In Podgrodzie bij Szczecin kwam een kinderstad tot stand
Deze stad is verdeeld in vier wijken, waar de leiding wordt gegeven door de kinderraden, naar het voorbeeld van de Volksraden. Er loopt in de stad een kleine smalspoortrein, die door kinderen bediend wordt. De regeling van het verkeer wordt door de „kinder-militie" van het stadje gehandhaafd. Er zijn in het stadje ook een bioscoop, een theater en een park

De jeugdige bewoners komen aan

verkeersovertreding op de bon

Eresaluut aan de stichters van de stad

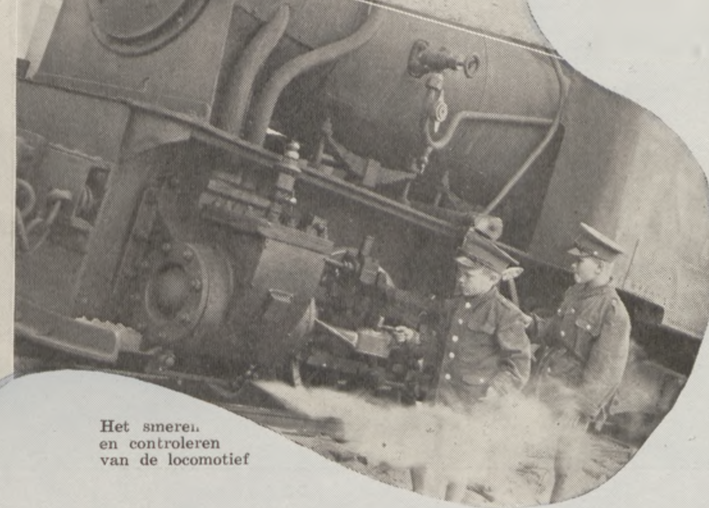
In het speelpark

Geneeskundige contrôle

In het speelpark

Het smeren en controleren van de locomotief

Amsterdams Concert van Poolse muziek onder leiding van Zdzisław Górzyński met medewerking van de zangeres Lya Ziverts

Onze Concertavonden

van 19 en 20 Juli j.l.

Zonder enige overdrijving of zelfverheffing mogen we vaststellen, dat de twee door onze Vereniging georganiseerde concerten van Poolse muziek, welke resp. op 19 en 20 Juli j.l. in de Haagse Houtrusthallen en in het Amsterdams Concertgebouw plaats vonden, een hoogtepunt in ons Verenigingsleven betekenen. Bij die gelegenheid toch maakte het Nederlands publiek voor het eerst kennis met enige oude en nieuwe Poolse orkestwerken, welke de Rotterdamse Philharmonie, onder de bekwame leiding van de Poolse Dirigent Zdzislaw Górzyński, na een luttel aantal repetities op voortreffelijke wijze ten gehore bracht.
Enige recensie-uittreksels van de hand van enige onzer meest bekende muziekcritici bewijzen wel heel duidelijk welke gunstige indrukken de auditie dezer muziekwerken bij hen heeft achtergelaten.
Het heeft weinig zin om aan dit machtige koor van lofuitingen onze zwakke stem toe te voegen, een enkele opmerking moge hier haar plaats nog vinden.
Waar zowel de composities van Moniuszko als die van Noskowski en Panufnik vrijwel algemeen geprezen worden, riep Szymanowski's concertouverture enige bedenkingen op. Men voelde in dit werk een te sterke invloed van Wagner en vooral van Richard Strausz. Nu zij hier op geantwoord, dat men bij het aanhoren van werken uit een andere periode van Szymanowski's betrekkelijk kortstondig componistenleven, zal kunnen constateren, dat hij die sterke beïnvloeding van buitenlandse meesters te boven is gekomen en dat hij meer en meer de machtige bekoring van de Poolse volksmuziek onderging. Zijn Slopiewnie-liederencyclus leggen hier reeds getuigenis van af, nog sterker treedt dit naar voren in zijn Harnasie-ballet (1926), dat met zijn Stabat Mater (1928) door velen als het hoogtepunt van zijn oeuvre wordt beschouwd. Het is dan ook geen toeval, dat vrijwel alle hedendaagse Poolse componisten hem als een hunner moeten herkennen. Want dit zij hier nog eens uitdrukkelijk geconstateerd: bij hen allen leeft het verlangen de banden met de Poolse volksmuziek, met de folklore in het algemeen, te versterken.
Smalende uitlatingen over de betekenis van de folklore, waaraan een Schönberg zich in zijn voorrede van de drie Chorsatiren (op. 28) en in zijn Essay „Symphonien aus Volksliedern" (1947) schuldig maakte, vinden in het Polen van heden geen weerklank En dit hangt natuurlijk samen met de open blik, welke men aldaar heeft voor het experimenten-gevaar, waarvan Schönberg, maar vooral de mindere goden, vaak de slachtoffers zijn geworden.

Het Parool schrijft:
Begonnen werd met de ouverture en een aria uit de opera „Halka" van Stanislaw Moniuszko (1819—1872), die algemeen wordt beschouwd als de belangrijkste Poolse componist, na Chopin, in de 19de eeuw.
De zangeres Lya Ziverts had met haar voordracht van de genoemde aria een groot en verdiend succes.
Door de internationale muziekfeesten van tegenwoordig is Panufnik (geb. 1914) voor ons geen onbekende. Zijn vierdelige „Sinfonica Rustica", bekroond met de Chopin-prijs, ook al een première voor Amsterdam, boeide door vakmanschap en persoonlijke techniek in harmoniek en instrumentatie.
De uitvoering dezer werken, door het Rotterdams Philharmonisch Orkest onder leiding van de bijzonder goede dirigent van het Radio-Orkest in Warschau, Zdzislaw Górzyński, stond op een hoog peil — afgezien van enkele onzuiverheden — zodat het geestdriftig applaus van het publiek volkomen verdiend mocht heten.
Bertus van Lier.

De Haagse Post schrijft:
Uitvoeringen als deze, hoe bescheiden ook, werpen een licht op ons gemis aan kennis van de Slavische muziek, en wel speciaal aan de ontwikkeling van de meest recente muziek.
Hier betrof het dus muziek uit het land waarmee Nederland door zulk een treurige band van schier eindeloos menselijk leed verbonden is. Voor velen hebben deze bloedovergoten oorlogsherinneringen zelf de wetenschap, dat Polen zulk een specifiek eigen cultuur en zulke bijzondere geesten heeft voortgebracht, tijdelijk verduisterd. Maar eens is de vloek van de oorlog uitgewerkt en kan men zich weer openstellen voor dit alles.
Een compositie met zulk een vaste kern, met een dergelijke levendige originaliteit als de „Sinfonia Rustica" van Andrzej Panufnik is meer dan alleen de oppervlakkige aandacht waard.
Welke Nederlandse dirigent wil ons, na de voortreffelijke vertolking van de Pool Zdzislaw Górziński, opnieuw met dit belangrijke werk laten kennismaken?
Maar wij hopen slechts dat het mede een betrouwbare schakel kan vormen in de ketting der artistieke verzoeningspogingen. Welke diverse karakterverschillen of ideologische stromingen de volken ook gescheiden mogen houden: al wie kunst bezielt of ter harte gaat beseffe haar verbroederende macht en hantere naar zijn vermogen dit machtige vredeswapen.
Jaap Geraedts.

De Tijd schrijft:
Een boeiend en zeer persoonlijk werk. v. E.

Het Binnenhof schrijft:
Te dien einde had men de Warschause dirigent Zdzislaw Górzyński en de zangeres Lya Ziverts uitgenodigd om in 's-Gravenhage en Amsterdam met het Rotterdamsch Philharmonisch Orkest een uitvoering te geven, geheel gewijd aan Poolse muziek van de 19e en 20e eeuw.
Laten we onmiddellijk zeggen, dat de zeshonderd auditores deze avond naar aanleiding van de gegeven composities van Stanislaw Moniuszko (1819–1872), Zygmunt Noskowski (1846—1909), Karol Szymanowski (1882—1937) en Andrzej Panufnik (geb. 1914), zeer interessante ontdekkingen hebben kunnen doen. Poolse muziek van representanten van vier generaties heeft men beluisterd; kunst, welke nergens een sterk persoonlijk en nationaal karakter had — vergelijk hiermede eens de uitingen van een Fréderic Chopin! — maar geboren uit een volk met een uitgesproken musische aanleg.
Over de uitvoering zelve niets dan goeds. De sopraan Lya Ziverts had de moeilijke taak de hinderlagen, welke de Houtrust-akoustiek aan de menselijke stem legt, te nemen en zij nam ze met al het gemak, welke een bekwame en geroutineerde operazangeres kenmerkt. Daardoor werd het luisteren naar

een aria uit Moniuszko's opera „Halka" tot een volkomen genoegen.
Dirigent Górzyński was terstond vertrouwd met het Rotterdamsch Philharmonisch Orkest. En omgekeerd, waaruit wij de conclusie mochten trekken, dat deze man een belangrijke exponent van het muziekleven te Warschau moet zijn.

B. R.

De Waarheid schrijft:

Op het Pools concert, dat onder auspiciën van de vereniging Nederland—Polen in de enorme ruimte van de Houtrusthallen werd gegeven door het Rotterdams Philharmonisch Orkest onder leiding van de Poolse dirigent Zdzislaw Górzyński, met medewerking van de zangeres Lya Ziverts, hoorden wij muziek, die ons ten onrechte tot nu toe werd onthouden.
Uit het hartelijke applaus, dat het publiek na ieder nummer dirigent en spelers bracht, bleek dat dit algemeen zo werd gevoeld.
De aria, die Lya Ziverts uit deze opera zong, is vol van verlangen en wanhoop. De zangeres heeft een prachtige volle stem.
De beste indruk kregen we na de pauze toen de „Sinfonia Rustica" (Landelijke Symfonie) van Andrzej Panufnik (geb. 1914) werd uitgevoerd.
Górzyński, die een beheerste wijze van dirigeren heeft, vol innerlijke spanning, was hier op zijn best. Van de vier delen maakte het tweede deel: con grazia (met bevalligheid) de meeste indruk. Met grote virtuositeit is hier gebruik gemaakt van de rijkdom, die in de strijkinstrumenten schuilt. Ook de blazers, vooral het koper, hebben een belangrijke partij.

Gerrit van Praag.

De Groene Amsterdammer schrijft

Om onverklaarbare redenen (want films als Moessorgsky en Het grote Concert komen door) vernemen wij sinds ettelijke jaren zo goed als niets van de musici die behoren tot het gebied achter het ijzeren gordijn. Schuwen zij ons of mijden wij hen? Ik weet 't niet. Maar het is een vraag welke misschien antwoord verdient, waarom eminente kunstenaars uit Oost-Europa, wanneer zij in de buurt onzer grenzen vertoeven, ze nimmer overschrijden.
Voor een enkele avond, die mij te kort scheen, is deze afzondering verbroken op instigatie der Vereniging Nederland—Polen, en wij danken aan haar kloeke ondernemingsgeest in de eerste plaats de kennismaking met een buitengewoon dirigent, Zdzislaw Górzyński, wiens naam hier bijna onbekend bleef, ofschoon zijn prestaties de beste evenaren.
Het was verbazend merkwaardig hoe snel, hoe gevoelig en hoe juist het Rotterdams Philharmonisch Orkest waarmee hij werkte, op zijn leiding reageerde.
Stanislaw Moniuszko, (vertegenwoordigd met de ouverture en een sopraan-aria uit „Halka" (de eerste nationale Poolse opera), is een romanticus in de stijl van Glinka, uit de aanvang der Slavische ontwaking, sterk beïnvloed (evenals Weber) door de overheersende muziek van Fransen en Italianen, maar met sommige eigen intonaties die men gaarne hoort, en gecomponeerd met een bekwaamheid welke men waardeert.
„De Steppe", een symphonisch gedicht van Moniuszko's leerling Zygmunt Noskowski, begint prachtig in een typisch geïnstrumenteerde locale kleur van wijde, gedragen, zwevende, glinsterende accoorden en melodieën, welke doen denken aan een vroegtijdig impressionisme.
De meest onafhankelijke Poolse componist op Górzyński's programma scheen mij Andrzej Panufnik in zijn vierdelige Sinfonia Rustica. Vanaf haar aanhef is deze muziek herkenbaar onder honderden en niettemin klinkt zij vertrouwder dan vele der composities welke sedert veertig jaar gebaseerd werden op het moderne accoord.
Voor een van de voornaamste problemen die de tegenwoordige componist ontmoet, — het combineren, het equilibreren van intellectualisme en emotiviteit, van verstand en gevoel, — vond Panufnik een oplossing, en als zijn sensibiliteit beweeglijker was, actiever, zou ik niet aarzelen te zeggen dat hij de eindelijke uitweg ontdekte.
Het zou zeer wenselijk zijn dat zo practische en leerzame verbindingspogingen als die waarvan de Vereniging Nederland—Polen het initiatief nam, worden herhaald en voortgezet door andere naties aan beide zijden van de barrière.
Nog een ander initiatief der Vereniging Nederland—Polen lijkt mij navolgenswaard. Zij geeft een tijdschrift uit waarin de hedendaagse Poolse componisten zeer zakelijk en met grote vrijmoedigheid worden becritiseerd. Van een gelijksoortige werkwijze zou onze muziek profijt trekken, in het buitenland en hier.

Matthys Vermeulen.

Onze nieuwe

Muziekbrochure

Vrijwel tegelijk met het tijdschrift verschijnt als no. 5 in onze brochurereeks een boekje van 42 pagina's over de hedendaagse Poolse muziek. Deze brochure is te beschouwen als een aanvulling op het werkje van Prof. dr. Z. Lissa dat we eerder in onze serie deden verschijnen. We hopen op deze wijze de in de Poolse muziek belangstellende een samenhangend overzicht te hebben gegeven van de groei en ontwikkeling dezer belangrijke cultuuruiting in een land, dat er naar streeft het werk zijner kunstenaars in zo breed mogelijke kringen bekendheid te verlenen.

Het Algemeen Handelsblad schrijft:

Een klein publiek heeft Zondagavond geluisterd naar werken van Poolse componisten, die door het Rotterdams Philharmonisch Orkest onder Zdzislaw Górzyński in het Concertgebouw te Amsterdam werden uitgevoerd.
Men zegt, dat Moniuszko na Chopin de belangrijkste Poolse componist is. Het zal wel zo zijn, maar dan is de kwaliteit toch veel minder geworden. Ouverture's als die tot de opera Halka van Moniusko waarmee Górzyński zijn programma opende, zijn pakkende stukken van het soort, dat Glinka heeft geïntroduceerd. Het model is bruikbaar voor ieder Slavisch volk. Het symphonisch gedicht De Steppe van Noskowski heeft een aangename instrumentatie, maar bleek veel te lang voor de muzikale inhoud. Andrzej Panufnik was vertegenwoordigd met een Sinfonia rustica voor dubbel orkest: niet veel anders dan een reeks impressionistisch-gekleurde variaties op volksliedmotieven. Erg lang en erg saai. Het slot was de Concertouverture opus 12 (1905) van Carol Szymanowski, waarmee de dirigent meer zijn publiek dan de componist een genoegen heeft gedaan. Szymanowski bewonderde in die dagen Strauss nog zodanig, dat hij niet van Don Juan kon loskomen. Later vond Szymanowski een eigen stijl, maar dit geluid werd niet vernomen. De Poolse sopraan Lya Ziverts was verdienstelijk in een aria uit Halka.

P. T.

De Olympische Spelen

Al valt 't dan ook niet te ontkennen, dat Polen zich in de rij der prijswinnaars op de laatste Olympische spelen met een betrekkelijk bescheiden plaats heeft moeten tevreden stellen, toch geeft de wijze, waarop de Poolse sporters bij hun terugkeer in hun vaderland zijn begroet, zo duidelijk blijk van de echte Olympische mentaliteit, dat de begroetingsredevoeringen, bij die gelegenheid gehouden, alleszins het vermelden waard zijn. Deze golden natuurlijk in de eerste plaats Chychła, die zich met de gouden medaille en Antkiewicz die zich met de zilveren medaille voor boksen bekroond had gezien.

Bij hun aankomst te Warszawa richtte de heer Sreka, de voorzitter van de stedelijke volksraad de volgende gedenkwaardige woorden tot hen.

„Wij hopen, dat gij bij uw dagelijks werk de vruchten zult plukken van de ervaringen, welke gij op het veld van de sport hebt opgedaan. Moge de prachtige resultaten van de Sowjet-sporters u tot voorbeeld strekken, en mogen zij een prikkel voor u worden, om uw krachtsinspanning nog hoger op te voeren teneinde het peil van de volkssport te verheffen."

Na de heer Sreka kreeg de heer Minecki, de leider van het Pools Olympische team en voorzitter van het Pools Olympisch comité het woord. Hij accentueerde de betekenis der Olympische spelen, die zoveel kunnen bijdragen, om de banden van vriendschap tussen de verschillende volkeren te versterken, waarbij het alleen te betreuren valt, dat van zekere zijde steeds maar weer pogingen in het werk zijn gesteld, om deze groeiende vriendschap te vertroebelen. Gelukkig zijn de meeste ware sporters hiervoor immuum gebleven.

Als interessante bijomstandigheid zij hier vermeld, dat de Poolse hockey-spelers nog een bezoek aan ons land hebben gebracht, waar zij o.a. ten huize van Jhr Mr Quarles van Ufford zeer gastvrij ontvangen zijn. Zij hebben in Nederland ook een partij tegen India gespeeld.

Foto boven: *Aan het oefenen*

Foto onder: *Alfons Flinik en zijn trainer op bezoek bij de Vereniging Nederland-Polen. De beide sportsmannen in de tuin van de Vereniging: tussen hen de hen vergezellende Poolse consul T. Grodecki*

Geordend Waterstaatswerk

In de eerste jaren na de oorlog moest de strijd tegen het gevaar voor hoog water telkens weer tot een enkel geval beperkt blijven. Dit was een natuurlijk gevolg van de oorlogsschade aan de aanwezige installaties en het tijdens de oorlog nagelaten onderhoud ervan. Na afloop van de oorlog was de eerste zorg: de opruiming van de puinhopen van de verwoeste bruggen en het herstel van de beschadigde dijken. De aanzienlijk gedunde bossen hadden intussen het gevaar voor hoog water, vooral in de dalen aanmerkelijk vergroot.

De maatregelen, welke tegenwoordig ter bestrijding van overstromingen zijn genomen, worden in een groots plan op lange termijn, dat de regeling van het gehele waterstaatswezen tot doel heeft, samengevat. De nieuwe reguleringsprojecten worden telkens voor een geheel stroomgebied uitgewerkt. Aanvullende maatregelen worden genomen, die op het microklimaat een gunstige invloed zullen hebben. Alle plannen worden echter van meet af aan harmonisch op elkaar afgestemd. De essentiële bedrijfstakken, welke hierbij betrokken zijn, zijn land- en tuinbouw, rivierscheepvaart, energieopwekking, gemeentebedrijven en industriële ondernemingen.

De overzichtelijke hydrografische omstandigheden van Polen verlichten de werkzaamheden in deze richting aanmerkelijk. De beide voornaamste stroomgebieden worden door de Wisła en de Odra gevormd. Deze stroomgebieden omvatten 90 % van de totale oppervlakte van het land. (Wisła 55,9 %; Odra 34,1 %). Tot andere systemen van afwatering behoren de in de Oostzee onmiddellijk uitstromende kustrivieren (9,3 % van de totale oppervlakte), voorts de stroomgebieden van de Njemen (0,6 %) en van de Donau (0,1 %). Buiten de landsgrenzen liggen bij de Odra en de Wisla elk slechts 10 % van hun stroomgebieden. Wegens hun geheel anders geaarde hydrografische structuur moeten ook het stroomgebied van de Warta-Noteć en dat van de Boeg-Narew als zelfstandit worden beschouwd, hoewel ze zijrivieren van de

verhindert overstromingen

Odra resp. Wisła zijn. Eveneens nemen de Wisla- en de Odradelta in dit opzicht een aparte plaats in, omdat de lage bodem behalve ontwatering tevens dubbele veiligheidsmaatregelen tegen rivieroverstromingen en stormvloeden vereist.

Door gedurende lange tijd genomen statistische berekeningen kan men vaststellen, dat de frequentie van het optreden van perioden met hoog water een stijgende tendens vertoont. Zo werden voor de tijd van 1813 tot 1900 in het stroomgebied van de Wisła 21 overstromingen van grotere omvang geteld, gemiddeld dus één overstroming in iedere vier jaren. Voor de jaren 1901 tot 1949 werden 15 overstromingen geteld, wat een gemiddelde van 3,3 jaar oplevert. Overeenkomstige omstandigheden treft men aan bij de Odra, waar de statistieken voor de tijd van 1901 tot 1949 één overstroming in gemiddeld 3,2 jaar geven. Men verklaart de toenemende frequentie van de overstromingen enerzijds uit de toenemende ontbossing, anderzijds als gevolg van op onjuiste veronderstellingen aangelegde hydrotechnische installaties, die de situatie dikwijls verergeren.

Hoewel de invloed der bossen op de gedragingen van het water nog niet in alle details opgehelderd is, staat toch vast, dat deze bossen de waterafvoer nivellerend regelen, doordat zij het hoge water in het voorjaar verminderen en de watertoevoer in de zomer verhogen.

Hoe sterk de invloed van het bos in dit opzicht is, tonen b.v. de getallen, die men uit waarnemingen betreffende de Moskwa met haar zijrivieren heeft verkregen. Het stroomgebied van enige dezer zijrivieren is voor 74 % bebost. De jaarlijkse afvoer bedraagt slechts een derde van de door de Moskwa afgevoerde hoeveelheid, waarvan het stroomgebied slechts een oppervlakte van 20 % van het totaal bezit. De herbebossing speelt daarom naast de hydrotechnische installaties voor de regulering van de waterstaat in de Poolse vlakten een beslissende rol, waarbij natuurlijk in de eerste plaats het veel belangrijker doel nagestreefd wordt, de erosie van de bodem te verhinderen.

De jaarlijkse schade door hoog water van de Wisła veroorzaakt, bedroeg in het verleden naar schatting gemiddeld ongeveer 30 tot 50 millioen vooroorlogse zloty, terwijl dit bij de Odra op 20 tot 25 millioen werd geschat. Aan de totale schade is de Wisła met zijn zijrvieren voor 68,3 % (Wisła 28,2 %, zijrivieren uit de Karpaten 32 %, zijrivieren uit de laagvlakten 12,1%), de Odra voor 31,7% (Odra 9,7%, zijrivieren zonder Warta 10,3 %, Warta met Noteć 11,7 %) betrokken. In het algemeen kan men dus zeggen dat de Wisla met haar zijrivieren uit de Karpaten in totaal 60 % hoogwaterschade veroorzaakt, terwijl de resterende 40 % voor elk 10 % te verdelen zijn over de Odra, de Warta en de zijrivieren van de Odra en de Wisła.

Uit het bovenstaande volgt zonder meer dat de gebieden welke het meest aan hoogwater blootstaan het voorterrein van de Karpaten met zijn rivierdalen, inclusief dat van de bovenloop van de Wisla zijn. De tweede plaats wordt ingenomen door de dalgebieden van de midden- en benedenloop van de Wisla. De maatregelen ter bestrijding van het hoge water worden daarom in de eerste plaats toegepast op de Wisła (over de gehele lengte), zo ook op de Karpatische zijrivieren, vervolgens op de Warta, op de Odra, op enkele linker zijrvieren van de Odra en ten slotte op de Boeg en eventueel nog op de Nida, een linker zijrivier van de Wisla ten noordoosten van Kraków. Theoretische berekeningen, over de vraag in welke mate er bij afzonderlijke gebieden gevaar voor hoog water is, werden onlangs door Prof. W. Balcerski van de Technische Hogeschool te Gdánsk gemaakt. Met behulp van het door hem ingevoerde begrip van het hoogwaterpotentiaal stelde hij de quantiteit van het hoogwatergevaar voor de profielen van alle belangrijke rivieren vast.

Op deze wijze was het mogelijk de maatregelen in de juiste volgorde te nemen, wat voor de planning van de hydrotechnische installaties van essentiële betekenis is, vooral omdat hierdoor de tot dusver dikwijls subjectieve overwegingen door objectieve getallenwaarden werden vervangen. De theoretische berekeningen van Balcerski stemmen met de werkelijkheid volkomen overeen. De resultaten van de geraamde installaties (b.v. stuwbekkens) zullen in de toekomst vooral door de veroorzaakte veranderingen in de waarden van het hoogwaterpotentiaal theoretisch van te voren onderzocht kunnen worden.

Het voornaamste probleem bij de bestrijding van het hoogwatergevaar vormde van meet af aan de vraag naar een regulering van de Wisla en haar stroomgebied. Theoretische en practische onderzoekingen bevestigden dit feit en legden de omvang van de nodige maatregelen tot in onderdelen vast. Aan het project werden buitengewoon hoge eisen gesteld. Langdurige discussies in de vaktijdschriften van vooraanstaande specialisten en deskundigen op hydrotechnisch gebied over dit moeilijke thema brachten talrijke nieuwe gezichtspunten naar voren, en leidden tot het algemeen inzicht, dat alles, behalve een regulering van het stroomverloop, tot een besliste mislukking zou leiden. Want de Wisła moet na de regulering niet slechts een waterweg met een hoge verkeerscapaciteit worden, die verder aan het waterwegennnet van de nabuurlanden aangesloten is, maar zij moet tegelijk haar energievoorraad, waarvan de jaarlijkse gebruikswaarde op 5.7 milliard KWH geschat wordt, op rationele wijze voor het verbruik afleveren, afgezien nog van de vraag der behoeften van industrie, landbouw, stedebouw, visserij enz. Bij de oplossing van dit gehele complex van vragen werkten vooraanstaande experts uit de Sowjetunie mede, wier ervaring het de Poolse ingenieurs vergemakkelijkte de richtlijnen vast te stellen.

Men beoogt een groot deel van dit werk reeds in het kader van het zesjarenplan (1950 tot 1955) te voltooien, terwijl voor de uitwerking van het gehele plan een langere tijd is geprojecteerd. De hydrotechnische installaties zijn aangelegd voor de stroomregulering, op bepaalde gedeelten van de Wisla, en voor de kanalisering, terwijl er ook sluiswerken en een systeem van stuwbekkens op de zijrivieren en op alle gedeelten van de Wisła zijn geprojecteerd. In tegenstelling tot andere Poolse rivieren is de Wisla tamelijk moeilijk te reguleren. De oorzaak hiervan is de verkorting van de loop tijdens de naijstijd bij de doorbraak in het oorspronkelijke stroomdal en in de Oostzee. Dientengevolge vertoont zij over de gehele loop een zeer sterk verval. De tendens het niveauverschil te vereffenen veroorzaakt een snelle teruggaande erosie verbonden met een abnormaal groot transport van rolstenen en gruis uit het Wisładal en het toevoergebied.

Bij de hervatting van het reguleringswerk aan de Wisła na de oorlog zal de toestand er als volgt uit-

zien: bijna 50% van de totale stroomlengte (438 km) was practisch nooit in de regulering opgenomen nml. de gehele middenloop en een deel van de benedenloop. Het resterend deel, en wel 280 km van de bovenloop en 223 km van de benedenloop eiste, behalve het herstel van de zeer aanzienlijke oorlogsschade en het opruimen van de bruggenruïnes, dus eerst locale herstellingen voordat het werk in de zin van het nieuwe project voortgezet kon worden.

Van de totale lengte van de Wisla (1125 km) zijn 940 km bevaarbaar. In de loop van het jaar is de waterstand aan grote schommelingen onderhevig. Zo bedraagt de doorstroming bij Warszawa bij de hoogste waterstand 7000 tot 8300 m^3 per sec en bij de laagste stand slechts 110 m^3 per sec. De schommelingen bedragen dus ongeveer het 70 voudige, terwijl b.v. de schommelingen bij de Elbe (in de omgeving van de monding) slechts om het 27 voudige, bij de Donau (bij Wenen) om het 20 voudige en bij de Rijn (bij Keulen) slechts om het 13 voudige van de laagste waterstand bedragen.

Deze schommelingen bemoeilijken de rivierscheepvaart aanzienlijk, doordat ze de scheepvaartsperiode tijdelijk beperken en gemiddeld slechts schepen met geringe diepgang en kleine tonnage toelaten. Bij gemiddelde waterstand kan de Wisla tussen Gdańsk en Toruń weliswaar door schepen met een diepgang van meer dan een meter bevaren worden, op het gedeelte Toruń—Warszawa daarentegen slechts door schepen met 0.6 m, stroomopwaarts tot Sandomierz door schepen met minder dan 0.6 m diepgang. Bij de bovenloop van Sandomierz tot Kraków slechts door schepen met 0.7 m diepgang. Gemiddeld is de rivier negen maanden van het jaar bevaarbaar. Deze tijd kan echter in zeer droge zomers nog circa twee maanden korter zijn.

De midden- en benedenloop van de Wisła worden op een gemiddelde waterstand gereguleerd. De breedte van de rivierbedding op de beneden-Wisla (vanaf de uitmonding van de Boeg) zal 300 m bedragen met een verkorting tot 270 meter bij brugovergangen. Boven en beneden Warszawa bedraagt de breedte 225 meter. Vergeleken met de vroegere toestand is dit een vernauwing met een kwart, hier en daar met een derde, waardoor ook bij de laagste waterstand nog een diepte van 0.7 meter wordt gegarandeerd. De oeverwerken van het gehele stuk worden boogvormig in een straal van 1200 tot 2400 m uitgevoerd. Voor de ongehinderde doorstroming van hoogwater en ijsgang wordt het profiel van de rivierbedding opgehoogd zodat er een bovenste oeverafstand van 500 meter ontstaat.

De regulering alleen zou echter niet aan alle eisen voldoen. Het plan beoogt daarom de kanalisering van de gehele midden- en bovenloop met sluiswerken. In dit verband worden door een systeem van stuwdammen op de Karpatische zijrivieren en bij de boven- en middenloop van de Wisla zelf, verschillende grote waterreservoirs aangelegd, welke behalve voor het winnen van electrische energie ook dienen voor de voeding van de rivier en voor de watervoorziening van industrie en steden. Ook andere problemen zullen door deze maatregelen een bevredigende oplossing verkrijgen, b.v. de afzetting van het meegevoerde kiezel. De zand- en kiezelafzettingen in het stuwbekken van Bielany (ten Noorden van Warszawa), zijnde in totaal 1 millioen ton per jaar, zullen voor industriële doeleinden worden gebruikt.

De te verwezenlijken plannen beogen het aanleggen van vier grote stuwbekkens, en wel staat de opstuwing van de Wisla in de bovenloop bij Goczalkowice hierbij als eerste punt op het programma. De werkzaamheden aan dit project werden reeds geruime tijd geleden ter hand genomen. Een tweede stuwdam zal bij Czorsztyn aan de Dunajec worden opgericht. In beide stuwbekkens tezamen bedraagt de opstuwing 594 mill. m^3.

Bij de verdeling van de stuwbekkens op de afzonderlijke rivieren in het Karpatengebied projecteert men bij de San een stuwcapaciteit van 600 mill. m^3, bij de Wisloka 230 mill. m^3, bij de Dunajec 700 mill. m^3, bij de Raba, Sola en de boven-Wisła elk 150 mill. m^3 en bij de Nida (een linker zijrivier van de Wisla) 180 mill. m^3. De energie van de grotere Karpatenrivieren zal in totaal 1,1 milliard kwu electrische stroom bedragen (Dunajec 600 mill., boven-Wisla 240 mill., Sota 60 mill., San 200 mill. kwu). De projecten, welke echter nog niet definitief zijn vastgesteld, beogen als minimum voor de bovenloop van de Wisła en de Karpatische zijrivieren een totale stuwcapaciteit van ca. 3 milliard m^3 (bruto), waarvan 2 milliard m^3 voor rekening van de zijrivieren en 1 milliard van de Wisła komen.

Zoals boven gezegd is hiervan reeds ca. 600.000 m^3 bruto of 500.000 m^3 netto, d.i. 16 % van het gehele programma gerealiseerd, terwijl in de tijd van 1919 tot 1939 slechts ongeveer een derde van het laatste bedrag opgestuwd werd. Verdere perspectieven openen echter de mogelijkheid tot een opstuwing van 5 milliard m^3 (6 milliard bruto), waarvan 1500 mill. voor de rivierscheepvaart, 2000 mill. voor de bescherming tegen hoog water, 900 mill. voor energiewinning, 600 mill. voor landbouwdoeleinden. In dit geval zou op de midden-Wisła een reusachtig stuwbekken van 4 milliard m^3 in de omgeving van Kazimierz worden aangelegd.

Bij een vaargeul van gemiddeld 1.85 meter zal de Wisła na de regulering, op enkele dagen na, het gehele jaar door bevaarbaar zijn. Voorts wordt zij door een kanaal over de Przemsza met het Bovensilezische industriegebied verbonden, waardoor het kolengebied met het nieuwe hoogovencomplex Nova Huta een rechtstreekse verbinding over water verkrijgt. Echter zal bij de realisering van het grote plan aan de bouw van stuwbekkens tijdelijk de voorrang worden gegeven boven het kanaliseringsproject.

Tot de belangrijkste maatregelen behoort de regulering van de kleine en grote Karpaten-rivieren en die der bergstromen. De stroomsnelheid zal hier door trapsgewijze correctie verkleind worden, terwijl ook de mogelijkheid tot afzetting van kiezel en een verlaging van de hoogwatergolf door de aanleg van kleine stuwdammen en brekers bereikt zal worden. In het laatste geval heeft men vastgesteld dat bij kleine stroompjes eenvoudige stuwbekkens met constante doorlaat voldoende zijn. Bij de grotere rivieren in het gebergte wordt naar de aard van het terrein en de geologische omstandigheden een systeem van middelgrote stuwbekkens ter nivellering van de hoeveelheid doorgestroomd water aangelegd, welke een verhouding van hoog- tot laagwaterstand van minstens 1 : 50 toelaten. Deze stuwbekkens dienen tegelijk voor stroomvoorziening. In vergelijking met het stroomgebied van de Odra laten de zijrivieren van de Wisła de aanleg van grotere stuwbekkens toe, daar de eerstgenoemde meer doordringbare aardlagen bezit, waardoor daar slechts een groter aantal kleinere stuwbekkens in aanmerking komt.

Bepaalde gebieden, die vroeger steeds aan overstromingen bloot hebben gestaan, worden ingedijkt en zijn voor weiland en grasland bestemd. De dijken verkrijgen installaties om deze gebieden van de rivier uit, kunstmatig van water te voorzien alsook om de meegevoerde slib hier voor een deel te laten bezinken. Enerzijds verwacht men van deze maatregelen een daling van de hoogwatergolf, anderzijds een aanzienlijke stijging van de groenvoer-quantiteit voor de veeteelt. Eveneens worden in hogere lagen de bergweiden bevloeid en wordt de watervoorziening van deze bergweiden vergroot.

Historisch Overzicht v. d. Poolse Gravurekunst

Gedurende de maanden October en November zullen in Amsterdam, den Haag en Rotterdam (resp. in het gebouw Canard, Spuistraat; in het gebouw Amicitia, Vrije Academie Westeinde en in gebouw Het Venster, Gouvernestraat 133) door de Vereniging Nederland—Polen georganiseerde tentoonstellingen worden gehouden van het werk van de beroemde hedendaagse Poolse graphicus Tadeusz Kulesiewicz. Genoemde tentoonstellingen, die onder het Protectoraat staan van de in den Haag geaccrediteerde Poolse gezant en bij welker organisatie de Vrije Academie in den Haag haar medewerking heeft verleend, biedt de bezoekers de gelegenheid kennis te maken met het werk van een Pools kunstenaar, die behalve in zijn eigen land ook in het buitenland (Frankrijk, Italië, Belgie, Tchechoslowakije) reeds een grote roem heeft verworven. Een gedetailleerde catalogus voor deze tentoonstelling is in bewerking, waardoor de bezoeker een gemakkelijk overzicht krijgt van het geëxposeerde.

In den beginne vertoont de Poolse grafische kunst een verzameling werken, dikwijls anoniem, van Middeleeuwse meesters, werken, die in direct verband staan met de religieuze kunst. In dienst van God en de Kerk gesteld verlenen zij de grafische kunst een krachtig stempel van romaans-gothisch universalsme, dat men terugvindt in alle manifestaties van het geestelijk leven in dit tijdperk, misschien wel eens ten koste van de meest elementaire andere factoren; in de gevallen die ons bezighouden de nationale en regionale factoren. Het is dit kenmerk van universalisme dat overheerst in de oude houtgravures van Kraków, daterend ut XVIe eeuw, zoals bijvoorbeeld de beeltenis van Koning Sigismund I, overgenomen uit de *Chronica polonorum*, of ook in de, meer recente, illustraties van de Bijbel van Jan de Leopoliet.

De volgende eeuw is getuige van de snelle ontwikkeling van de Poolse gravure, waaraan voorgoed verbonden blijven de namen van Ziarnko en van zijn 35 jaar jongere tijdgeoot Jeremiasz Falck (1610—1677). Door hun herhaald verblijf in het buitenland slaagden zij erin tussen de Poolse grafici en de kunstenaars in het Westen van Europa directe contacten tot stand te brengen, die tot op de huidige dag bewaard zijn gebleven. Het past in dit verband op te merken, dat een rol, overeenkomstig aan die welke Ziarnko en Falck in de kopergravure speelden, op het terrein van de schilderkunst vervuld werd door Jan Polak, die in het bijzonder in Beieren gewaardeerd werd. Zo zagen de XVIe en XVIIe eeuw een brug zich uitstrekken, die voerde van de oevers van de Wisła naar de verschillende centra van geestelijk leven in Frankrijk, Italië en Duitsland, een weg, die alle generaties van kunstenaars, in trouw verbonden aan de schone tradities van hun meesters, volgden en ook nu nog volgen.

Ziarnko, leerling van de graveurs van Lwów, brengt zijn nationale kunst tot in Florence en Parijs, waar hij bekend werd onder de naam van Le Grain,[1]) of Johannes Ziarnko Polonus of ook Leopoliensis. Terzelfdertijd leert hij veel van zijn Franse meesters. De Dantziger Falck, schepper van een bewonderenswaardige reeks van portretten van de Poolse adel, heeft gepoogd de nationale kunst te verenigen met de werken van Hollandse en Vlaamse meesters, evenals met de scheppingen van Caravaggio en van Tintoretto. Hij tekende zijn werken met de naam J. Falck Polonus.

Wat de houtgravure aangaat beperkten zich de XVIIe en de gehele volgende eeuw grotendeels tot het vervaardigen van algemeen bekende tafrelen. Het karakter ervan, regionaal beïnvloed, onderscheidt zich door een eenvoudige, bijna naieve vorm, gekleurd met een onmiddellijke oprechtheid. Een van de typisch Poolse trekken in de werken, waarover we nu spreken, is de speciale cultus van de Heilige Maagd. Dit komt duidelijk tot uitdrukking in de afbeeldingen, toegeschreven aan een onbekende meester en getiteld: *De Maagd van Zywiec, De Maagd van Zdzierz, De Maagd van Okulice*. Een andere regionale trek in deze werken is hun decoratief karakter, dat ze direct in verbinding brengt met de Poolse ornamentatie in de toegepaste kunst.

De XVIIIe eeuw brengt een nog grotere ontwikkeling van de houten de kopergravure. Deze technieken gaven aan de zeer bekende en ook nu nog zeer gewaardeerde Daniel Chodowiecki de gelegenheid naam te verwerven in Polen en in Duitsland, waar hij hoofdzakelijk verbleef. Maar het belangrijkste feit van het einde van deze eeuw blijft toch de geboorte van de Poolse ets. Gewoonlijk verbindt men aan zijn ontstaan de naam van M. Plonski (1778—1812). Men moet het echter betreuren, dat zijn originele werken zo weinig talrijk zijn: hij vergenoegde er zich immers dikwijls mee beroemde schilderijen te copiëren. Zijn opvolger, St. Jasinski, deed hetzelfde, door met behulp van de ets schilderijen van Fra Angelico, Botticelli en Rembrandt te copiëren. Andere kunstenaars werkten op hetzelfde gebied. I. Lopienski zag zich o.a. de „eervolle vermelding" toekennen van de Salon van Berlijn in 1891 en drie jaar later, in Lwow, kreeg hij de gouden medaille. Lopienski legt er zich op toe, de schilderijen van Jan Matejko, een van de voortreffelijkste schilders uit de Historische School van Kraków, bekendheid te geven. Hij vervaardigde nog een zeker aantal opmerkelijke etsen, waaronder een zeer mooie kop van een grijsaard. Zijn relaties met de Westerse kunst waren het gevolg van zijn studies aan de Academie van Wenen, onder leiding van Professor Bengler en aan de School voor Decoratieve Kunsten aldaar.

Na aldus in vogelvlucht een beeld te hebben gegeven van de verschillende phasen in de ontwikkeling van de gravure — waarbij wij natuurlijk slechts de meest belangrijke hebben kunnen onderstrepen — willen wij ons nog een ogenblik bezighouden met het tijdstip, waarop men een van de jongste takken van de grafische kunst ziet verschijnen, de lithografie. Aan de periode van haar „jeugd" blijft onverbrekelijk de naam verbonden van A. Orlowski (1777-1832), tekenaar en caricaturist van de eerste rang die, hoewel door en door nationaal, niettemin onderworpen was aan invloeden van de Franse en Hollandse kunst. Naar de mening van M. Treter is hij de voortzetter, in Polen, van de stroming die Jean-Pierre Norbline la Gourduine vertegenwoordigt. Zijn geliefkoosde onderwerpen zijn silhouetten van soldaten en tafrelen uit het leven van zijn geboortedorp. In dezelfde tijd leven andere pioniers van de Poolse lithografie: J. Sokolowski, W. Sliwicki en I. Kulakowski, die een groep vormen in het atelier, geopend door graaf A. Chodkiewicz, beschermer van de nationale kunst.

Het einde van de XIXe eeuw en het begin van de XXe, het hoogtepunt van de Poolse grafische kunst, brengt ons drie beroemde namen: J. Pankiewicz (etser), L. Wyczolkowski (lithograaf) en Skoczylas (houtgraveur, wiens belangrijkste leerling Kulisiewicz is). Zij markeren het begin van een nieuw tijdperk.

Zo vindt dan ook, in de jaren tussen de beide wereldoorlogen, de schilderkunst in de gravure een ernstige mededingster, die steeds meer algemeen gezien, steeds nationaler, steeds Poolser wordt. Het is uitsluitend om deze reden dat zij zich in Polen in zo grote waardering verheugen kan — maar het is waarschijnlijk om dezelfde reden, d.w.z. om haar nationaal en regionaal karakter, dat zij zo weinig bekend, zo slecht begrepen en zo weinig gewaardeerd gebleven is in het buitenland, hetgeen eigenlijk nog het geval is.

---

[1]) Ziarnko is het Poolse woord voor graan.

Onderscheidingen van geleerde schrijvers

Verdienstelijke geleerden, schrijvers en kunstenaars werden op de achtste herdenking van de nationale bevrijdingsdag voor hun voortreffelijke prestaties voor het jaar 1952 met hoge Staatsonderscheidingen beloond. Enigen van de onderscheidenen laten wij hier in afbeelding zien.

Foto links boven: *Czesław Wołlejko onderscheiden voor zijn artistieke prestaties bij de film „De jeugd van Chopin (tweede prijs)*

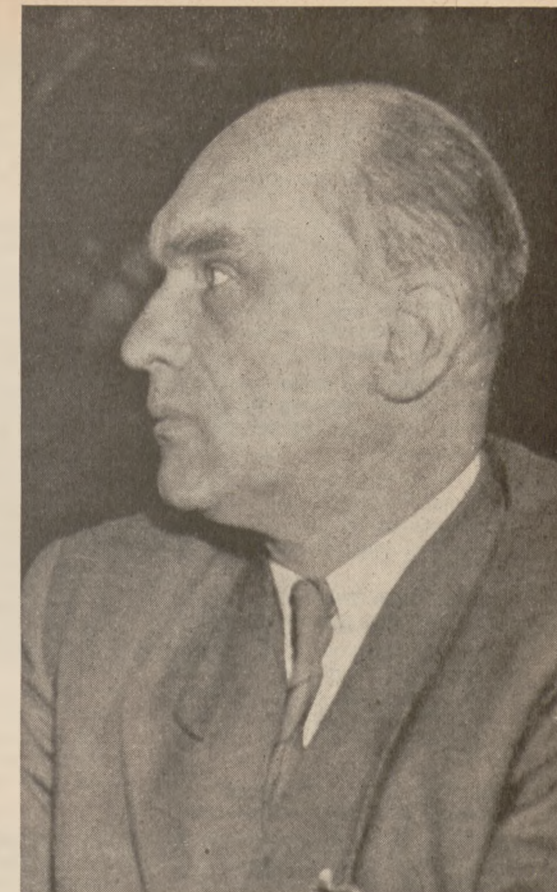
Foto links onder: *Zbiegnieuw Drzewiecki (eerste prijs) voor zijn composities, paedagogische prestaties en zijn propaganda voor de Poolse muziek*

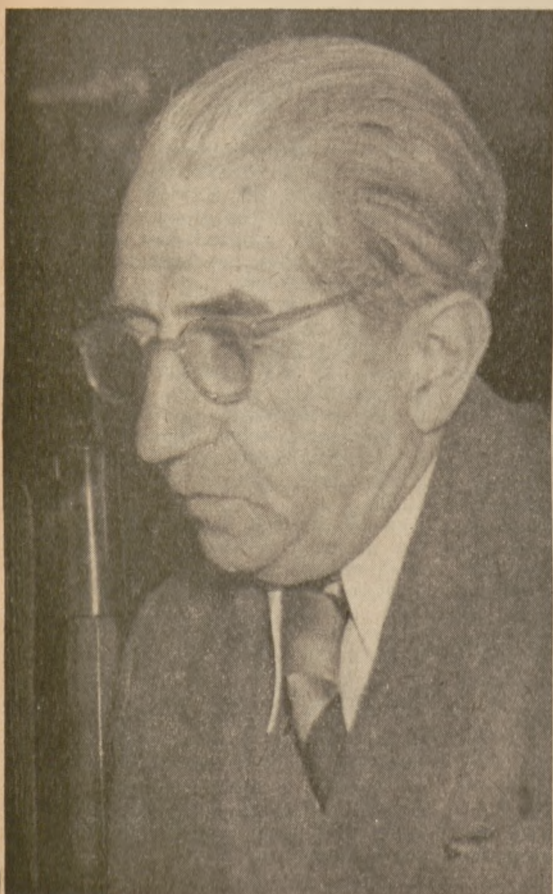
Foto rechts onder: *Albin Bobruk (derde prijs) voor zijn vertelling „Moeder en zoon"*

Foto links onder: *Ing. architect Stanisław Jankowski (eerste prijs) voor de realisering van de plannen van de Marszalkowska stadswijk*

Foto rechts onder: *Prof. Dr. Tadeusz Urbański (tweede prijs) voor zijn arbeid ten behoeve van het samenstellen van anti-T.B.C. praeparaten en andere geneeskundige middelen*

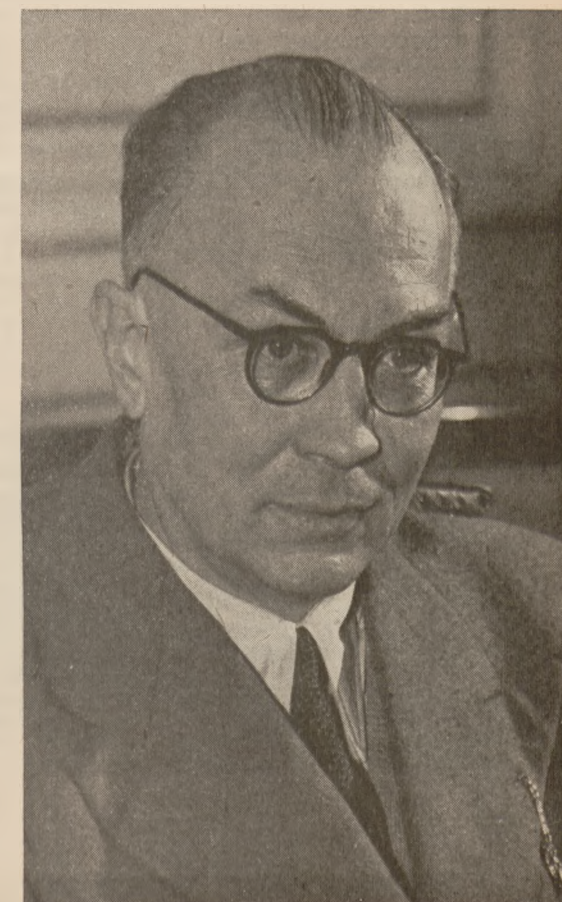
Foto rechts boven: *Jaresław Iwaszkiewicz (eerste prijs) voor zijn buitengewone prestaties op het gebied der literatuur*

✶ KORTE BERICHTEN ✶

DOCUMENTAIRE FILM VAN DE NIEUWE MIJN „WESOLA II"

De opening van de nieuwe mijn „Wesola II" werd in een documentaire film vastgelegd. De opnamen geschiedden vrijwel uitsluitend onder de grond op een diepte van 240 meter onder de moeilijkste omstandigheden. Het draaiboek werd geschreven door Witold Lesiewicz, die tegelijk de regie op zich had genomen.

DE ITALIAANSE FILM „WILHELM TELL" EN DE DEENSE FILM „DITTE" WORDEN IN POLEN VERTOOND

In de Poolse bioscopen lopen thans de Italiaanse film „Wilhelm Tell" naar het drama van Schiller en de Deense film „Ditte" naar de roman van Andersen Nexö.

ALEKSANDER KACKIEWICZ SCHREEF EEN NIEUW BOEK

Aleksander Kackiewicz, de schrijver van de roman „Penicilline", schreef een nieuw boek onder de titel „Weense lente", dat de na-oorlogse toestanden in Oostenrijk in de jaren 1945—47 schildert.

EEN GROTE EN MODERNE ZAGERIJ IN BEDRIJF GENOMEN

Een grote en moderne zagerij is onlangs in Murow in bedrijf genomen. De nieuwe onderneming is een van de belangrijkste investerings-objecten van de Poolse houtindustrie onder het Zesjarenplan.

HET STROOMVERBRUIK VAN POLEN TOEGENOMEN

Het stroomverbruik van Polen is sinds 1949 in twee jaren met ca. 50% toegenomen. Vergeleken bij vóór de oorlog (1939) is het gemiddeld in het gehele land toegenomen met 440 %, in de dorpen met 900 %.

AAN DRIE VROUWEN HET DIPLOMA VOOR DE ZEEVISSERIJ UITGEREIKT

Aan drie vrouwen is onlangs het diploma voor de zeevisserij uitgereikt; deze vrouwen zijn reeds op de visvangst uitgevaren. Reeds twee jaar geleden verwierven de eerste vrouwen dit diploma. Ook als navigatie-officier zijn vrouwen werkzaam op de Poolse handels- en vissersvloot.

BOVENSTE KOLENLAAG OP 40 M. DIEPTE

De bovenste kolenlaag in de enige steenkolenmijnen, waar de kolen bij het aardoppervlak verkregen worden, namelijk die in Boven-Silezië en die van Dabrowa, ligt op 40 m diepte. Men schat de voorraad steenkool van de twee het eerst bereikbare gedeelten op 10 millioen ton. Per jaar moet ongeveer 1 millioen ton worden verkregen. Men verwacht, dat de exploitatie onder bovengenoemde omstandigheden verricht, ook de kwaliteit van de kolen sterk zal beïnvloeden; men neemt aan, dat ze niet meer dan 6 % as zullen bevatten.

HERSTELWERF VOOR VISSERSSCHEPEN TE SWINOUJSCIE

De werkzaamheden aan de herstelwerf voor vissersschepen in de grote Oostzee-vissershaven Swinoujscie (Swinemünde) schieten thans flink op. Nog dit jaar zal dit dok in staat zijn, 60 % van alle reparaties aan de schepen van zeevisserij en kustvaart te verrichten. Te beginnen met het komende jaar zullen alle reparaties aan vissersschepen in Sinoujscie kunnen worden uitgevoerd.

EERSTE DRIJVENDE BASIS VOOR DE ZEEVISSERIJ

Onlangs is als eerste drijvende basis voor de zeevisserij, de stoomboot „Morska Wola" verbouwd en in gebruik genomen. Het schip heeft tot taak, in volle zee de vangst van de vissersschepen over te nemen en naar de thuishaven te vervoeren. Moesten de vissersschepen vroeger met hun gehele vangst terugkeren, thans stelt het moederschip ze in staat, de duur van de vangst naar eigen believen te verlengen.

SPECIAAL GEPREPAREERDE HOUTSKOOL VOOR ISOLERINGSMATERIAAL

Men heeft kurk als isoleringsmateriaal bij de bouw van koelhuizen met goed succes weten te vervangen door hiervoor speciaal geprepareerde houtskool. Dit nieuwe materiaal is in zoverre beter dan kurk, daar het bestand is tegen aantasting door zwammen en paddestoelen en daar het zelfs na zeer lang gebruik niet vermolmt.

FILMFESTIVAL IN KARLOVE VARY

Op het 7e Internationale Filmfestival in Karlove Vary (Tchechoslowakije) waaraan 26 staten hebben deelgenomen, kreeg Polen vier prijzen: een voor biografische films („De jeugd van Chopin", regie Aleksaner Ford), een voor goed toneelspel (Jan Ciecierski in „De eerste dagen") en twee eervolle vermeldingen („ Gromada" en de documentaire „Częstochowa").

HANDELSVERDRAG MET CHINA

Met de Volksrepubliek China werd op 11 Juli in Warszawa een handelsverdrag voor het lopende jaar afgesloten. De Chinese leveranties aan Polen zullen bestaan uit erts, asbest, grafiet, grondstoffen voor de textielindustrie, huiden, granen en andere agrarische producten, zoals tabak, thee enz. Polen zal in ruil hiervoor naar China rollend spoorwegmateriaal, staalwaren en dergelijke producten, werktuigmachines, werktuigen, chemicaliën, papier enz. exporteren.

VIER MEDAILLES OP DE OLYMPISCHE SPELEN TE HELSINKI GEKREGEN

De Poolse sportdelegatie op de Olympische spelen te Helsinki heeft vier medailles gekregen: één gouden (boksen half zwaargewicht), twee zilveren (boksen lichtgewicht en turnen) en een bronzen (skiffroeien).

DE NIEUWE MIJN „WESOLA II" IN BEDRIJF GENOMEN

Na het bereiken van de eerste steenkoollaag werd het nieuwe Oppersilezische mijnbedrijf „Wesola II", waarvan men de opening oorspronkelijk pas tegen het begin van 1953 had geprojecteerd, op 22 Juli van dit jaar, op de Poolse nationale feestdag, in bedrijf genomen.

Wanneer de mijn volledig in bedrijf is, zal de dagelijkse opbrengst ongeveer 6.500 ton steenkool bedragen — (middelgrote tot grote mijnen leveren 2.000 tot 4.000 ton per dag). Ongeveer 4 jaar geleden werd met de ontginning begonnen, gedurende welke de maandelijks uitgehouwen afstanden van 13 M. in het begin tot 1.200 M. aan het einde stegen.

Door vergaande mechanisatie bij de delving en de verwerking onder en boven de grond is bijvoorbeeld voor de bediening van de gehele sorteerafdeling, behalve de signaalgever, slechts één man nodig.

DE NIEUWE ZINKMIJN „BOLESLAW" PRODUCEERT

Het zink- en loodgieterijcomplex in het district Olkusz-Chranów (bij Kraków) is met de in bedrijfstelling van de zinkverwerkingsinstallatie op 22 Juli tot productie overgegaan. Met de bouw van deze nieuwe zinkgieterij „Boleslaw", die op de plaats van de ouderwetse en onvoldoend producerende oude inrichting, in combinatie met een loodsmelterijbedrijf, werd opgebouwd, begon men pas midden 1950 en nu is men er mee klaar. Zoals reeds vroeger vermeld, wordt behalve het uit de diepte gedolven erts ook de vroeger op een hoop gegooide afval, die echter nog waardevolle bestanddelen bevat, nogmaals bewerkt.

BUITENLANDSE ARCHITECTEN BESTUDEREN DE POOLSE WONINGBOUW

Een groep van 40 buitenlandse architecten uit 20 landen vertoefde op uitnodiging van de Vereniging van Poolse architecten, in Polen, om zich op de hoogte te stellen van de resultaten en de ervaringen, opgedaan bij de Poolse stede- en woningbouw, in het bijzonder in Warszawa en in Nowa Huta.

DE CEMENTFABRIEK WIERZBICA GEOPEND

Na geslaagde proefnemingen met de roterende trommelovens en andere aggregaten van de zo juist gereedgekomen nieuwe cementfabriek Wierzbica in het gebied Radom-Kielce zal in de eerstkomende dagen met de productie in deze grootste cementfabriek van Europa worden begonnen.

Op de laatste dag van de Augustusmaand zijn de bezoekers van het Waarheids-Zomerfeest ook in de gelegenheid gesteld in een aparte tent in ogenschouw te nemen wat Polen in de loop der laatste 7 jaar gepresteerd heeft en wat het na afloop van het zesjarenplan (1955) gepresteerd zal hebben. De duizenden die van deze gelegenheid gebruik hebben gemaakt, zullen zich wel niet teleurgesteld hebben gevoeld. Een aantal pakkende affiches gaven hun een kleurrijk beeld van veel, wat Polen in zo korte tijd tot stand heeft weten te brengen. Enige films verduidelijkten nog deze voorstelling, de aan het meesterwerk Stwosz gewijde film bewees nog eens ten overvloede welke zorg het nieuwe Polen besteedt aan de kunstschatten uit het verleden. De belangstelling der aanwezigen maakte, dat wij een zeer groot aantal onzer brochures en tijdschriftnummers van de hand konden zetten, waardoor ons werk in nog bredere kringen bekendheid heeft verkregen.

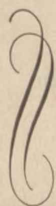
De beide tenten

Vermelden wij ten slotte, dat ook de op het terrein aanwezige diplomaten onze afdeling met hun bezoek vereerden.

Tentoonstelling Vereniging Nederland - Polen

Druk bezoek op de tentoonstelling in tent II

Een kijkje op de tentoonstelling in de tent

Poolse Buitenlandse Handelsondernemingen

De correspondentie behoeft niet in de Poolse taal te geschieden, men kan ook schrijven in een andere taal b.v. Duits, Engels, Frans, Pools, Russisch

„ANIMEX" — Export en import van vis, vis- en dierlijke producten
Telegramadres: ANIMEX, Warszawa
Postadres: „Animex", Warszawa, Hoża 66/68

„BALTONA" — Scheepsverzorging
Telegramadres: BALTONA, Gdynia
Postadres: „Baltona", Gdynia, Pułaskiego 6

„CEBILOZ" — Export en import van kogellagers
Telegramadres: CEBILOZ, Warszawa
Postadres: „Cebiloz", Warszawa, Krak. Przedmieście 47/51

C. HARTWIG A. G. — Internationaal transport
Telegramadres: CENTROHARTWIG, Warszawa
Postadres: C. Hartwig, Warszawa, Hibnera 3

CENTRALA MORSKA — Export en import van schepen en uitrusting van schepen
Telegramadres: CENTROMOR, Warszawa
Postadres: Centrala Morska, Warszawa, Mokotowska 49

„CENTROZAP" — Import van artikelen voor de mijn- en hoogovenindustrie
Telegramadres: CENTROZAP, Katowice
Postadres: „Centrozap", Katowice, Plebiscytowa 36

„CETEBE" — Export en import van textiel
Telegramadres: CETEBE, Łódź
Postadres: „Cetebe", Łódź, Sienkiewicza 3/5

„CIECH" — Export en import van chemische producten
Telegramadres: CIECH, Warszawa
Postadres: „Ciech", Warszawa, Jasna 10

„DAL" N.V. VOOR WERELDHANDEL — Transitohandel
Telegramadres: DALOS, Warszawa
Postadres: „Dal", Warszawa, Nowy Swiat 40

„DALSPO" — Ex- en import van vetten, levensmiddelen, paddenstoelen, bessen e.d.
Telegramadres: DALSPO, Warszawa
Postadres: „Dalspo", Warszawa, Filtrowa 61

„DOM KSIAZKI" — Export en import van boeken
Telegramadres: DEKABIMEX, Warszawa
Postadres: „Dom Książki", Warszawa, Nowy Swiat 50

N.V. ELECTRIM — Electrotechnische artikelen
Telegramadres: ELEKTRIM, Warszawa
Postadres: „Elektrim", Warszawa, Sienna 32

„PAGED" — Hout en houten artikelen
Telegramadres: HAZAPAGED, Warszawa
Postadres: „Paged", Warszawa, Plac Trzech Krzyży 18

FILM POLSKI — Export en import van films
Telegramadres: IMEXFILM, Warszawa
Postadres: „Film Polski", Warszawa, Marszałkowska 56

„IMPEXMETAL" — Metalen en metaalproducten
Telegramadres: IMPEXMETAL, Katowice
Postadres: „Impexmetal", Katowice, Wita Stwosza 7

„METALEX" — Export van machines, metaalproducten en electrotechnische artikelen
Telegramadres: METALEX Warszawa
Postadres: „Metalexport" Warszawa, Mokotowska 49

„MINEX" — Export en import van mineralen, cement, glas en porcelein
Telegramadres: MINEX Warszawa
Postadres: „Minex" Warnszawa, Kredytowa 4

„MOTORIM" — Motorvoertuigen, landbouwmachines, vliegtuigmotoren
Telegramadres: MOTORIM Warszawa
Postadres: „Motoimport" Warszawa, Mazowiecka 13

„PAPEXPORT" — Export en import van papier
Telegramadres: PAPEXPORT Warszawa
Postadres: „Papexport" Warszawa, Wspólna 50

CENTRALA PRODUKTOW NAFTOWYCH — Aardolie en aardolieproducten
Telegramadres: PETROL Warszawa
Postadres: Centrala Produktów Naftowych Warszawa, Rakowiecka 39

„POLCARGO" — Cargedoors
Telegramadres: POLCARGO Gdynia
Postadres: „Polcargo" Gdynia, Pulaskiego 6

„POLIMEX" POOLSE IMPORTHANDEL
Machines voor de scheepsbouw
Telegramadres: POLIMEX Warszawa
Postadres: „Polimex" Warszawa, Czackiego 7/9

„ROLIMPEX" — In- en export van landbouwproducten, veevoeder en melasse
Telegramadres: ROLIMPEX Warszawa
Postadres: „Rolimplex" Warszawa, Hebnera 5

„RUCH" — In- en uitvoer van dagbladen en tijdschriften
Telegramadres: RUCH Warszawa
Postadres: „Ruch" Warszawa, Koszykowa 31

„SKORIMPEX" — Grondstoffen, benodigdheden voor en producten van de lederindustrie
Postadres: SKORIMPEX Łódź
Postadres: „Skórimpex" Łódź, Piotrkowska 260

„TABULATOR" — Kantoormachines en kantoorbehoeften.
Telegramadres: TABULATOR, Warszawa
Postadres: „Tabulator" Warszawa, Szpitalna 8

„TEXTILIMPORT" — Import van grondstoffen en benodigdheden voor de textielindustrie
Telegramadres: TEXTILIMPORT Łódź
Postadres: „Textilimport" Łódź, 22 Lipca 2

„VARIMEX" — Volkskunstnijverheid, Kerstversieringen, piano's en gramofoonplaten, borstels en penselen, barnsteen, rubberartikelen, postzegels
Telegramadres: VARIMEX Warszawa
Postadres: „Varimex" Warszawa, Wilcza 50/52

CENTRALA ZBYTU WĘGLA — Export van kolen
Telegramadres: WĘGLOKOKS Katowice
Postadres: Centrala Zbytu Węgla Katowice, Kościuszki 30

KONSULAT
GENERALNY
POLSKI

J. W. Brouwersplein 7
Tel. 713700
AMSTERDAM

Godziny przyjęć we wtorki 10-13

w HADZE
Alexanderstraat 25
Tel. 115088—117987
Godziny przyjęc: od 10—12
z wyjątkiem niedzieli i świąt

BROCHUREREEKS NEDERLAND-POLEN 4

PAPIERKNIPSELS

een Poolse volkskunst

UITGAVE VAN DE VERENIGING NEDERLAND-POLEN
J. W. BROUWERSPLEIN 7 — AMSTERDAM

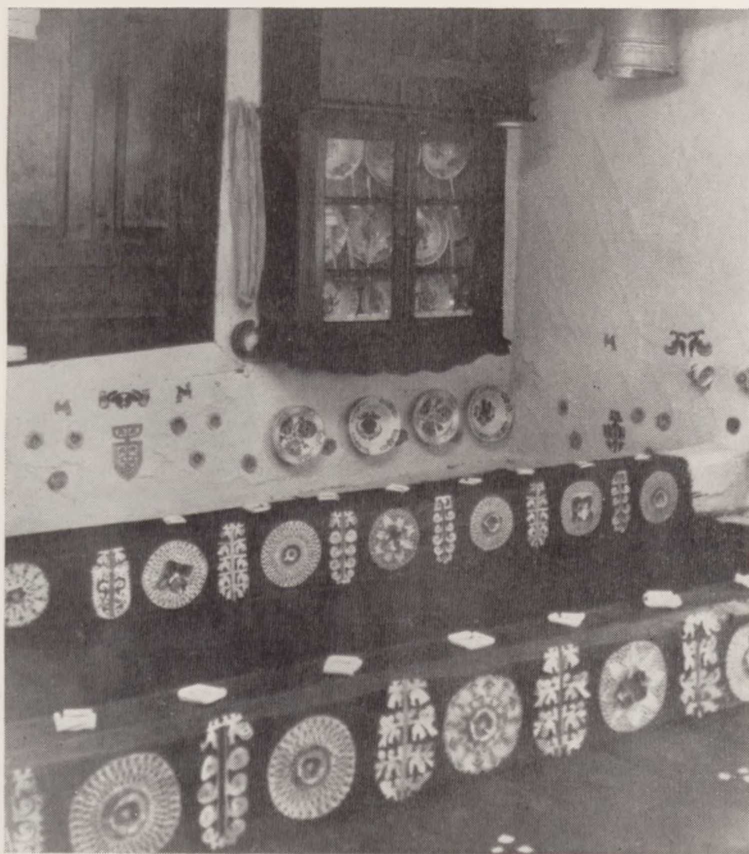

Foto No. 1

PAPIERKNIPSELS

een Poolse volkskunst

Het knippen van figuren uit papier is een kunst, die bij vele volken bekend is. Er bestaat geen onderling verband; zij ontstond in elk land afzonderlijk, zelfs in de verschillende gebieden van eenzelfde land. Nergens echter hebben deze papierknipsels, voor zover zij als versieringen in woningen dienden, zulk een artistiek niveau bereikt, zulk een karakteristieke en typisch eigen stijl geschapen als in Polen.

Foto No. 2

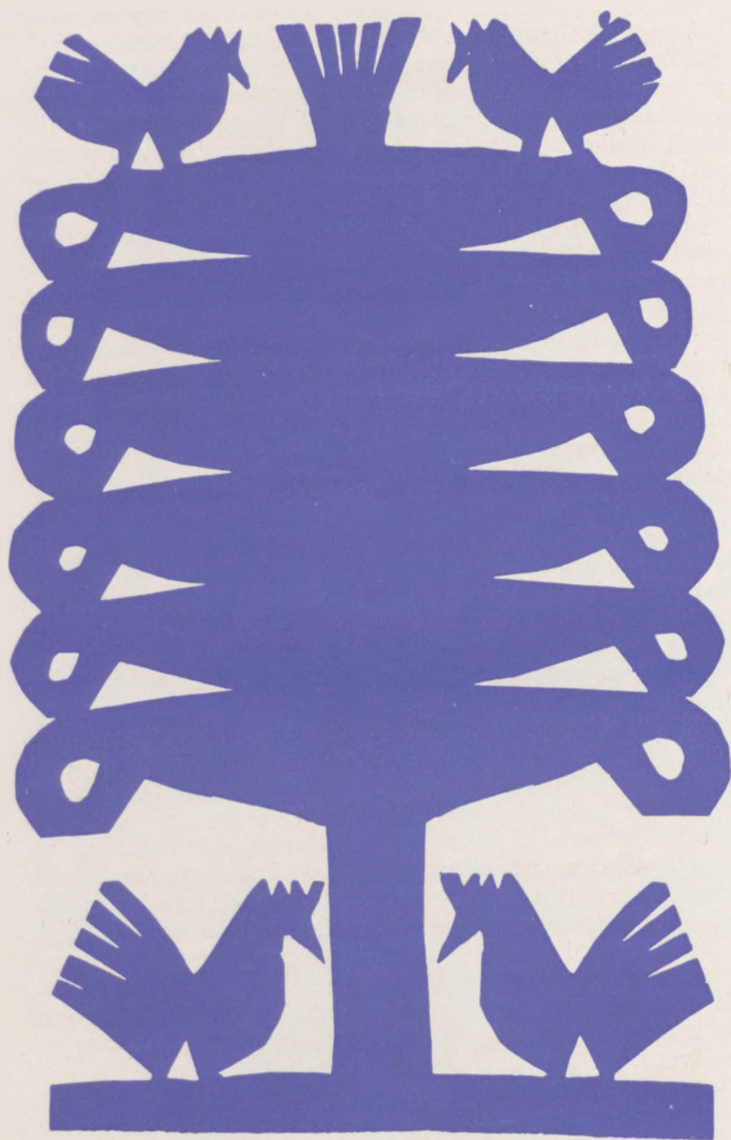

Foto No. 3

Onder de nog steeds levende decoratieve volkskunsten neemt het papierknippen in vele Poolse streken de eerste plaats in. Terwijl men het in andere landen nauwelijks meer beoefent of zelfs kent, is het bij het Poolse volk een zeer geliefde vorm van een artistieke uiting geworden. Het heeft wellicht de meeste typische elementen van Poolse volkskunst in zich vergaard en onderscheidt zich door een buitengewone rijkdom van ornamentaties.
In Polen is het papierknippen 80 jaar geleden opgekomen, omstreeks 1870 dus, toen gekleurd glanspapier ook de dorpen begon te bereiken. Het zou echter al te simplistisch zijn te denken, dat deze kunst zich in zulk een korte tijd zo weelderig en zo veelzijdig zou hebben ontwikkeld. Zonder twijfel was het hoge algemene niveau der Poolse volkskunst en bovenal de rijkdom aan weef- en borduurmotieven alsook aan kast- en wandschilderingen, de basis voor haar artistieke ontwikkeling. De kunst van papierknippen heeft de oeroude techniek van het leersnijden overgenomen en motieven aan borduursels en schilderingen ontleend, en in de laatste tijd hebben Italiaanse gordijnen, beschilderde doeken en tenslotte behang zich hier doen gelden.
Voor de opkomst en de ontwikkeling van het papierknippen heeft behalve bovengenoemde elementen ook het gereedschap betekenis gehad — de schaar, waarvan sinds onheuglijke tijden vooral de dorpsvrouwen zich hebben bediend bij het scheren der schapen en bij het naaien. Deze schaar was reeds in het tijdperk, omstreeks 500 jaar vóór onze jaartelling, in Europa bekend, en omstreeks 100 v. Chr. is hij in Polen doorgedrongen. Deze met een veer geconstrueerde schaaar is zo gemakkelijk te hanteren, dat de fabrieksschaar het daartegen volkomen heeft afgelegd.
Wij komen dus tot de conclusie, dat de aangeboren aanleg van vele vrouwen uit het volk, de lust de woningen van binnen te versieren, de voortdurende observatie der natuur, vooral van de planten- en dierenwereld, de instrumenten en de artistieke ervaringen van andere technieken, de elementen mogen worden genoemd, welke saamgevoegd de artistieke vorm der Poolse papierknipkunst hebben opgeleverd.
Daar de Poolse papierknipkunst voorbestemd was als wandversiering, is zij in de eerste plaats decoratief en zijn alle compositorische elementen hieraan ondergeschikt. Alle figuren en motieven, of zij nu geput zijn uit andere versiertechnieken of uit de reële planten-, dieren- of mensen-

Foto No. 4

Foto No. 5

wereld, zijn dus beslist ondergeschikt aan het decoratieve karakter van het geheel. Zeer dikwijls is het moeilijk in het web van ornamenten het oermotief te vinden. Met de coloristiek is het evenzo gesteld, vooral bij die papierknipsels, waar de kleurschakeringen van grote betekenis zijn. Zo houdt de papierknipster, die bijvoorbeeld aan een bloemenornament werkt, altijd rekening met de reële wereld, ofschoon zij de idee van coloristische harmonie op de eerste plaats stelt. Daarom bezitten vele papierknipsels zelfs die met een realistische inhoud, een decoratief karakter, en vormen zij een door de maker geschapen wereld.
De papierknipkunst komt bijna in geheel Polen in allerlei vormen voor. Een levende traditie treft men echter vooral in de centrale gebieden en ook in het Oosten aan. De papierknipkunst is vrijwel algemeen in het wojewodschap Warszawa, het Noordelijk gedeelte van de wojewodschap-

Foto No. 5

pen Łódź, Kielce en Lublin en in het Westelijk gedeelte van het wojewodschap Białystok en in het gebied der Mazoeren.

De Poolse papierknipsels kan men in twee groepen verdelen: tot de eerste groep behoren de éénkleurige knipsels met een grafisch karakter, waarin niet de kleur, maar de rhythmische samenstelling der lijnen de hoofdrol speelt. De bij deze knipsels toegepaste kniptechniek biedt een compositiesysteem, dat langs een of meer assen van symmetrie is opgebouwd. Hierbij gaat het vooral om meetkundige figuren, zoals bijvoorbeeld de rechthoek, de ster, het vierkant e.d. Tot de tweede groep rekenen wij hoofdzakelijk de papierknipsels, die uit verschillende kleuren papier aaneen zijn geplakt en die uiteraard de decoratieschilderkunst nabij komen. Bij deze laatste vervult de kleurenharmonie de belangrijkste rol. De bestaande tussenvormen zijn

Foto No. 6

kennelijk combinaties van deze twee hoofdtypen. Wegens gebrek aan plaatsruimte kunnen wij slechts enkele voorbeelden bespreken.

Het eerste type papierknipsels is algemeen verspreid op de rechteroever van de middenloop der Wisła en Bug bij de Mazoeren, die in deze streek Koerpen heten. Hier viert de papierknipkunst hoogtij. Alle kleine kinderen, vooral de meisjes, helpen sinds hun prilste jaren hun moeder bij het uitknippen en bij het versieren der woningen, en op deze wijze leren zij de traditionele motieven kennen. Tweemaal per jaar, in de herfst en de lente, bij de schoonmaak en het verven der woningen, maakt men papierknipsels en versiert men de wanden door de meest uiteenlopende knipsels er op te plakken. (Fot. Nr. 1). In hele dorpen wed-

Foto No. 7

ijveren de beste kunstenaressen hierin met elkaar. Van de ontelbare hoeveelheid varianten, die hier voorkomen, kunnen wij slechts enkele der voornaamste opsommen. De meest karakteristieke papierknipsels voor de streek der Koerpen zijn de zogenaamde „lełuje" en „boompjes" of „plantjes". Hun hoofdmotief is een soort decoratieve cirkel of een ovaal met een rijk gestyleerd systeem van takken en bladeren. Bij de meer uitgewerkte compositie zien wij aan de voet en op de takken vogels en poppen. Een andere variant is het vaasmotief, met als voet een schematische driehoek. Dit knipsel is opgebouwd uit kunstige meetkundige netjes, terwijl men in het midden dikwijls gestalten van dieren of mensen aantreft. Sommige papierknipsels doen aan bomen denken, die uit een bloempot groeien, of aan vereenvoudig-

Foto No. 10

Foto No. 9

Foto No. 11

Foto No. 8

de mensenfiguren. Hieronder zijn kunstige en ingewikkelde, of het zijn ook wel forse, als uit metaal gesmede vormen. Op de boompjes zitten decoratieve vogels, eronder hanen, hazen en poppetjes of bloemen. (Fot. Nr. 2, 3 en 4). Dit zijn knipsels met één as, uit één stuk papier geknipt. Hun symmetrie komt voort uit de wijze van knippen, waarbij het papier eerst gevouwen wordt.
Een ander karakter bezitten de Koerpische cirkel- of stervormige papierknipsels, waarbij het ornament zich straalsgewijze herhaalt, doordat het papier, zoals gewoonlijk bij dit soort knipsels, enige malen gevouwen wordt. Hieronder treffen wij soms prachtige kronen of kunstige ajour-knipsels aan.
Een bijzondere variant vormen de knipsels, die vogels voorstellen, en vooral de betrekkelijk grote hanen en pauwen, geknipt uit papier van één kleur en vervolgens beplakt met bonte kringen en strepen, die als de kam of de veren bedoeld zijn. (Fot. Nr. 5). De pauwestaarten zijn bijvoorbeeld dikwijls zuiver fantastisch in hun decoratieve uitbeelding. Zulke vogels worden meestal paarsgewijze boven de deur aan de wand geplakt. Wij moeten hier nog vermelden, dat de haan in verschillende houdingen een bijzonder geliefd motief van vele Poolse papierknipsels is.
Een zekere overeenkomst met de ronde papierknipsels der Koerpen vertonen de knipsels, die vervaardigd worden ten Z.O. van Warszawa, in de omstreken van Lublin. Deze knipsels in de vorm van cirkels of sterren met vele stralen zijn composities, die uitgaan van een middelpunt en samengesteld zijn uit meetkundige figuren en motieven uit de planten- en dierenwereld. Zij bestaan als het ware uit twee afzonderlijke eenheden: een centrum en een omlijsting, met dien verstande, dat het centrum kleiner is en de omlijsting veel rijker aan vorm, expressie en fantasie. (Fot. Nr. 6). In de omgeving van Warszawa zelf, ten Z.O. van de stad, komt een uit technisch oogpunt gemengd type voor, gekenmerkt door de vierkante of achthoekige vorm. De achthoek ontstaat uit vier symmetrische assen, die verkregen worden door een quartovel te vouwen langs de diagonale en verticale lijnen, die de zijden halveren. Hier wordt het ajour-knipsel met een gewoonlijk straalvormige compositie op een contrasterende achtergrond geplakt. Voor het artistieke effect is niet alleen de wijze van knippen, maar ook de keus der kleuren van belang. (Fot. Nr. 7). De kunst van de veelkleurige opgeplakte scheppingen in

Foto No. 13

De Vereniging
Nederland-Polen
J. W. Brouwersplein 7
Amsterdam

Foto No. 12

Foto No. 15

papier bloeit het weligst aan de linkeroever van de Wisła, in de omgeving van Łowicz. Hier wordt een andere techniek toegepast. De samenstellende elementen van deze productie worden afzonderlijk geknipt uit papier van verschillende kleuren en daarop met kleefstof van roggemeel tot een kleurig geheel op een witte achtergrond geplakt. Dit biedt een coloristische aanblik. Men kan in dit soort knipsels een zeker onderwerp behandelen. Dergelijke papierknipsels maken dan ook heel vaak de indruk van wandschilderingen.

De oudste variant van gekleurde papierknipsels is die, waarop taferelen uit het boerenleven worden voorgesteld, zoals bijvoorbeeld het spinnen van vlas, de oogst, het in-

Foto No. 16

wendige van het huis, bruiloft, spelen e.d. (Fot. Nr. 8 en 9). Tegenwoordig komt er in verband met de nieuwe problemen en belangstellingen ook een nieuwe thematiek in dit soort papierknipsels op, welke bijvoorbeeld de strijd om de vrede, het nieuwe Poolse dorp, het ploegen en zaaien met tractoren of de teeltactie weergeven. (Fot. Nr. 10 en 11). Het geheel wordt decoratief behandeld, min of meer realistisch, soms zeer naïef en simpel. De mensen dragen steeds de plaatselijke klederdracht.
Een andere, hier veel voorkomende variant is „het kleed", rechthoekig of vierkant, op hetwelk het geliefde motief een boompje of een bloem is, die uit een bloempot groeit. Bij deze compositie komen ook dikwijls hanen, pauwen of para-

dijsvogeltjes voor. (Fot. Nr. 12 zie afbeelding omslag). De papierknipsels zonder speciale inhoud zijn eenvoudig als decoratie bedoeld. De kunstenares kiest harmonische kleuren, zij laat haar artistieke fantasie de vrije teugel, zonder rekening te houden met de werkelijke coloristiek van de uitgebeelde en in de natuur waargenomen bloemen of bladeren. In de compositie worden evenwicht en harmonie bewaard rondom de verticale as. Bij het vorige type sluiten ook allerlei boeketten bloemen aan, die op witte cirkels zijn geplakt.
Karakteristiek voor sommige streken zijn ook repen papier. Twee zulke repen, onderling verbonden en volkomen gelijk aan elkaar, vormen een nieuw type versiering, die verticaal aan de wand wordt opgehangen. Op de linten met franje aan het uiteinde bevinden zich gestyleerde bloemen. De nauwkeurig symmetrisch gegroepeerde lijnen gaan gepaard met een evenredige rij kleuren, hetgeen een levendig en fraai geheel oplevert. (Fot. Nr. 13).
Tot chronologisch de nieuwste behoren de kunstige, ronde ajour-knipsels. Deze verkrijgt men door het papier enige malen te vouwen en het vakkundig te knippen. Daarna worden er allerlei kleinere, bontgekleurde knipsels opgeplakt. (Fot. Nr. 14).
In de streek, die grenst aan het gebied van Łowicz, ten Z.W. van Warszawa, is in enkele districten (Rawa Mazowiecka, Opoczno, Sieradz) een papierknipsel van een ander grafisch en coloristisch karakter in zwang. Hier ontmoet men vooral cirkels, sterren, papieren linten met een cocarde of met vierkanten. Wat vorm betreft is het éénkleurige vierkante papierknipsel het meest karakteristiek. (Fot. Nr. 15 en 16). In het grafische ornament treft men dikwijls figuren van vogels aan. Zulke vogels (hanen, duiven), die met regelmatige tussenpozen over een lange afstand terugkomen, vormen een zelfstandig papierknipsel, de zogenaamde fries.
Onder de papierknipsels van dit type onderscheidt men de zg. „roeden" in één of meer kleuren. Deze doen denken aan zeer schematische boompjes in potten met dooreengevlochten of rechte takken. (Fot. Nr. 17). Meerkleurige knipsels worden hierbij verkregen door het kleinere, éénkleurige knipsel op het grotere van een andere kleur te plakken. Vaak worden grotere vlakken verrijkt door het opplakken van kleine stukjes papier in allerlei kleuren.
Hoewel vooral de vrouwen zich in hun vrije tijd met deze

kunst bezig houden, zijn er ook op dit gebied talrijke mannelijke kunstenaars. Er zijn in de verschillende streken vele uitmuntende artisten in de papierknipkunst. Soms vormen zij een soort van artistieke scholen. Door hun fijn kunstgevoel weten zij leiding te geven aan de jeugd. Het papierknippen geschiedt in den regel zonder voorafgaande tekening, hoewel de jongere generatie onder invloed van de school gaarne de hoofdmotieven eerst tekent.

De rijke en optimistische scheppingskracht van het Poolse volk is, dank zij de fundamenteel economische, maatschappelijke en politieke veranderingen, die zich in Polen voltrokken hebben, gevrijwaard voor isolatie. Zij is gemeengoed van het gehele volk geworden. De volkskunstenaars worden gedragen door de speciale zorgen van het Ministerie van Cultuur en Kunst. Uit de schatkist worden stipendia en toelagen verstrekt. In de steden en zelfs in de dorpen worden tentoonstellingen en wedstrijden met prijzen georganiseerd, waar de volkskunstenaars met beroepsartisten over hun werk van gedachten wisselen. De namen van vele vooraanstaande papierknipsters zijn reeds in het gehele land en zelfs ook in het buitenland bekend. Dit schept bijzondere mogelijkheden voor de ontwikkeling der Poolse papierknipkunst. Het papierknipsel is niet meer slechts een versiering van boerderijen, maar heeft door zijn artistieke waarden een nieuwe functie in de maatschappij gekregen. Het verfraait heden reeds vele clubgebouwen, cultuurhuizen en arbeiderswoningen in de steden. In vele centra bestaan reeds artistieke coöperaties, waar de papierknipsels gekocht worden voor een ruimer afzetgebied.

Foto No. 17